

„A MUNKA VILÁGÁNAK BIZTONSÁGÁÉRT”

Beszámoló

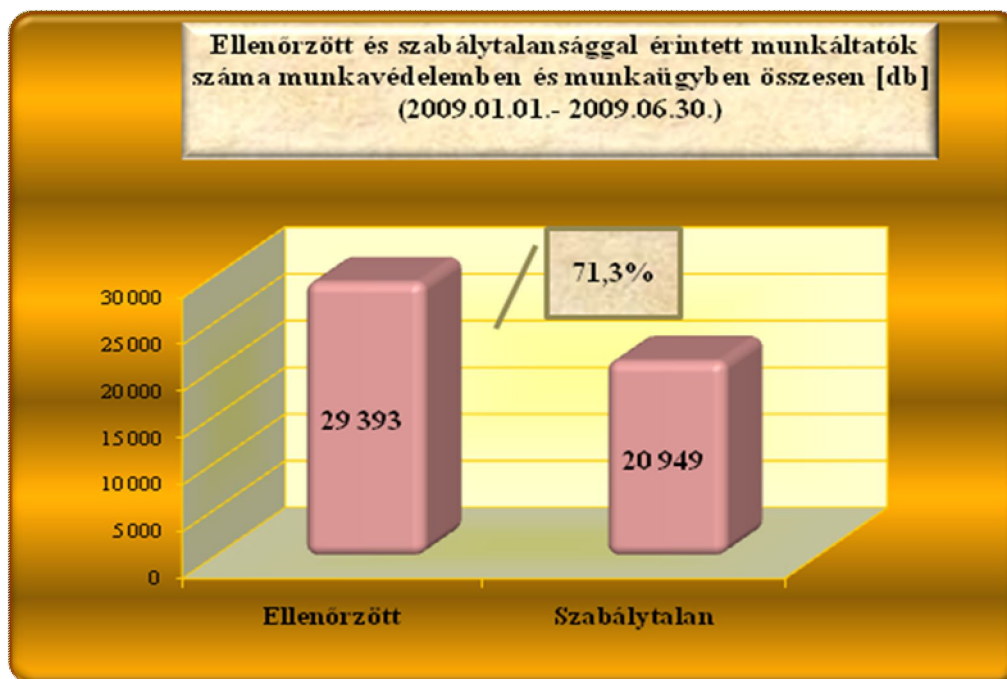
a 2009. I. félév ellenőrzési eredményeiről

Tartalomjegyzék

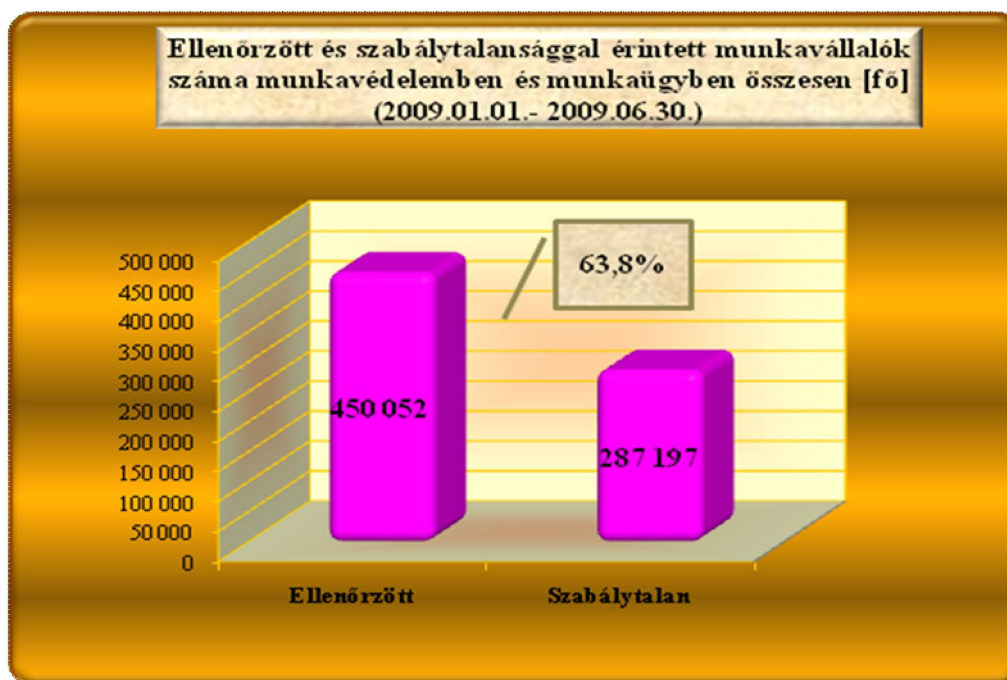
1./ Ellenőrzési eredmények	3
1.1 Társhatósági ellenőrzések	7
1.1.1 Kánikula II. célvizsgálat	
1.1.2 Pünkösdi akció	
1.2 Munkavédelem	13
1.2.1 Kiemelt ágazatok	
1.2.2 Utóellenőrzések	
1.2.3 Súlyos jogsértések	
1.2.4 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések	
1.2.5 Foglalkozási megbetegedések és munkabalesetek adatai	
1.3 Munkaügy	26
1.3.1 Kiemelt ágazatok	
1.3.2 Utóellenőrzések	
1.3.3 Súlyos jogsértések	
1.3.4 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések	
2./ Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat	34

1. AZ ELLENŐRZÉSEK ÖSSZESÍTETT EREDMÉNYE

Az első félév során **29 393** munkáltató vizsgálatára került sor. Ebből **20 949-nél találtak szabálytalanságot** a felügyelők, ami az **összes ellenőrzött munkáltató 71,3 %-a**. Ez az első negyedévhez képest **2,5%-os növekedést** mutat.

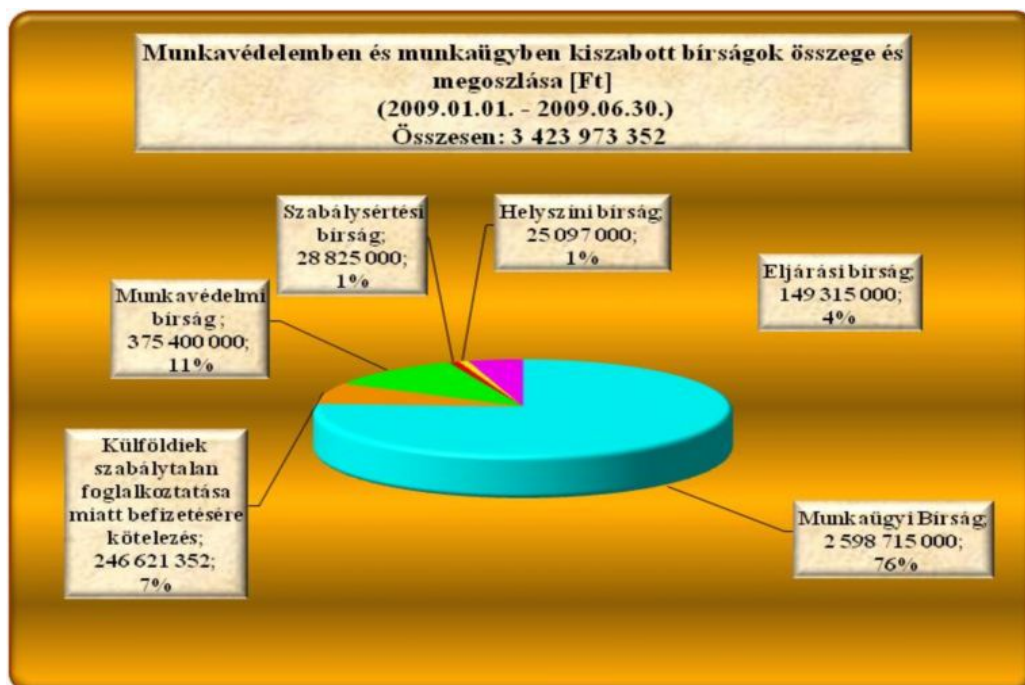

Az ellenőrzött munkavállalók száma **450 052 fő** volt, közülük **287 197 főnél volt szabálytalan** a foglalkoztatás, ami az ellenőrzött létszám **63,8 %-a**. Ez az első negyedévhez képest **2%-os növekedést** mutat.

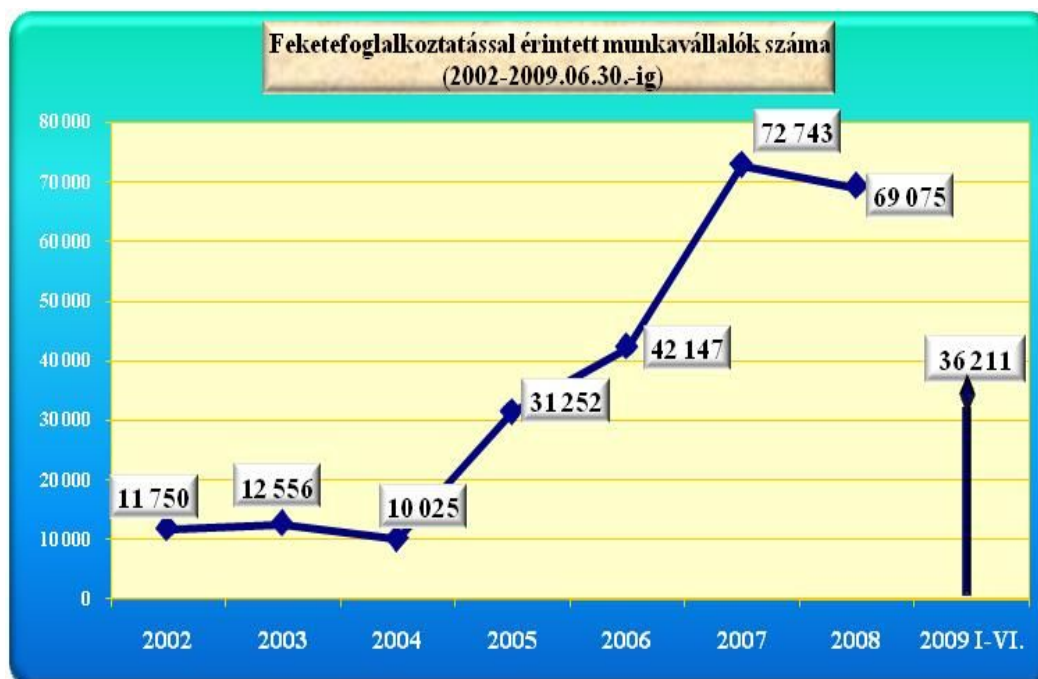

Az összes kiszabott bírság 3 423 973 352 Ft volt ebben az időszakban.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy jogszabályi változás folytán 2009. június 1-jétől a Met. új 6/A §-ában meghatározott jogsértések megállapítása esetén már nincs a munkaügyi felügyelőségnek mérlegelési joga, a bírság kiszabása kötelező.

Továbbra is rendkívül magas a **feketén foglalkoztatottak száma**, ebben az időszakban a hatóság **36 211** főnél állapította meg ezt a szabálytalanságot.

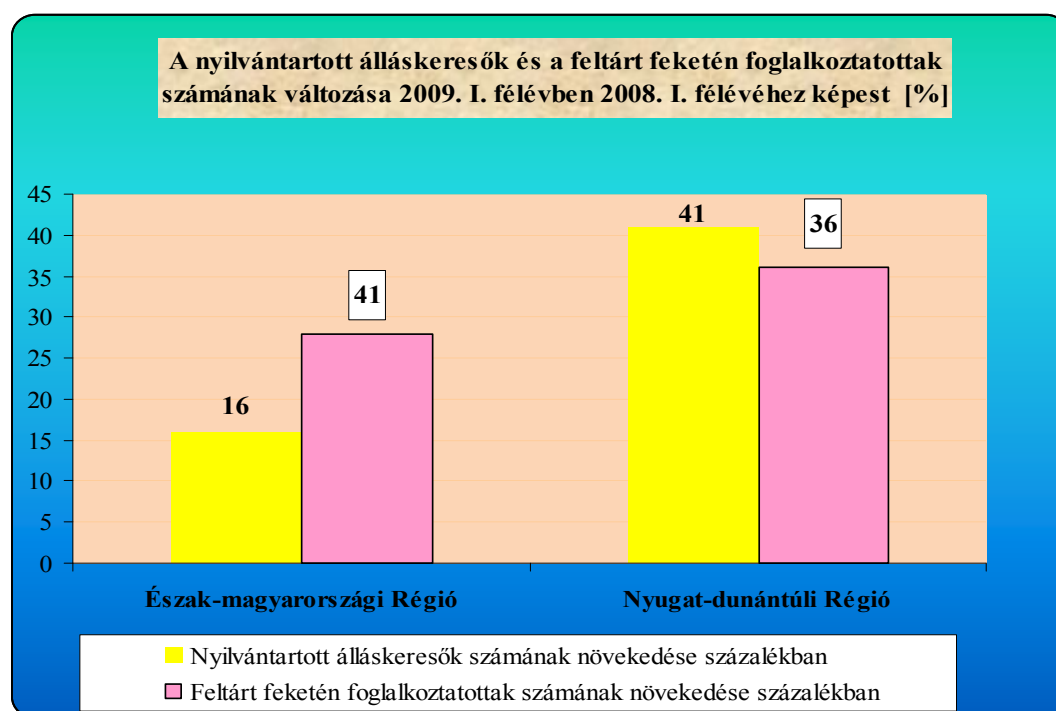

Általános tapasztalat, hogy a gazdasági válság hatása a munkakörülmények romlásában is tetten érhető. A konkrét munkát végeztető sokadik alvállalkozó a munkavédelmi költségeken is igyekszik spórolni. A nagy beruházások fővállalkozói minél több kisvállalkozóval próbálják a hatalmas projekteket levezényelni, így a 150-200 alvállalkozó cég munkáját gyakorlatilag lehetetlen koordinálni.

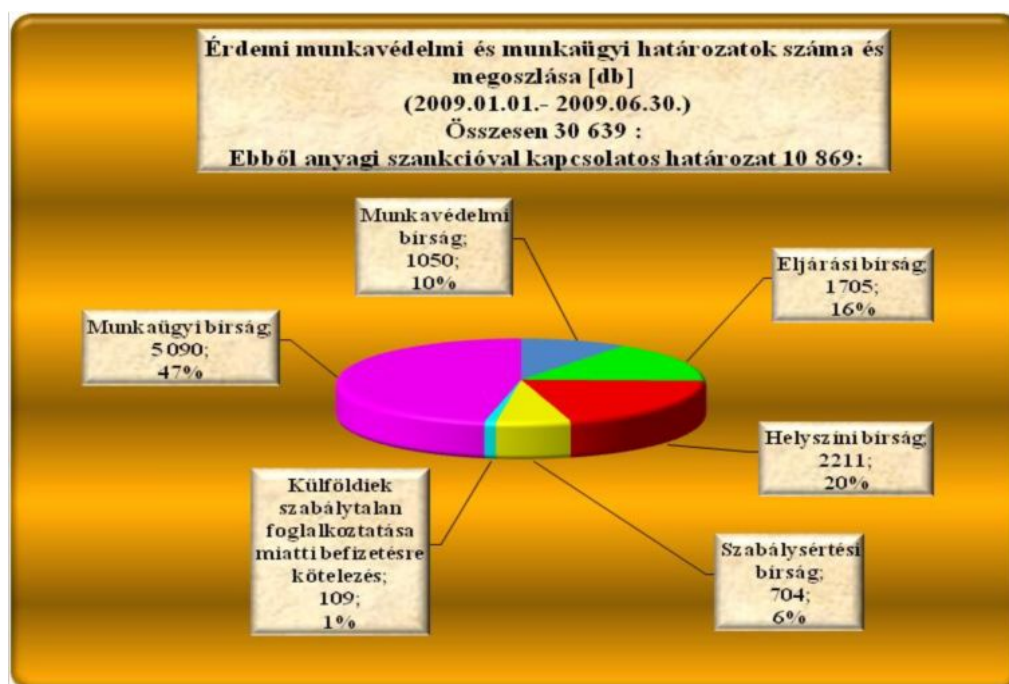
Több multinacionális vállalkozásnál munkarendváltozást vezettek be. Csökkentették a műszak számokat, ezzel párhuzamosan a napi munkaidőt is, illetve heti 4 napos munkarendet alakítottak ki.

Gyakrabban találkozunk a felügyelők olyan esetekkel is, amikor a **felszámolás alatt álló cég volt képviselője**, vagy a már törölt és megszüntetett cég volt képviselője **a cég nevében eljárva jogosulatlanul szerződéseket köt**, és ezek teljesítésére foglalkoztat bejelentés nélkül munkavállalókat.

A gazdasági válság hatásaként értékelhető, hogy regionális összefüggés fedezhető fel a regisztrált álláskeresők száma és az ellenőrzött és szabálytalan munkavállalók között feltárt feketén foglalkoztatottak számának növekedése között, melyet az alábbi diagram mutat:

Az ellenőrzések eredményeként **30 639 db határozat** keletkezett, a hatóság **3 898** alkalommal élt **figyelemfelhívással** az ellenőrzései során. Ez is jelzi, hogy nem célunk a bírság kiszabása, hanem a törvényes foglalkoztatás mind teljesebb körű megvalósítására törekszünk.

Hatósági nyilvántartásunkban július 13-ig **46 015** vállalkozás szerepel, a közbeszerzésből kizárt cégek száma **26 585**.

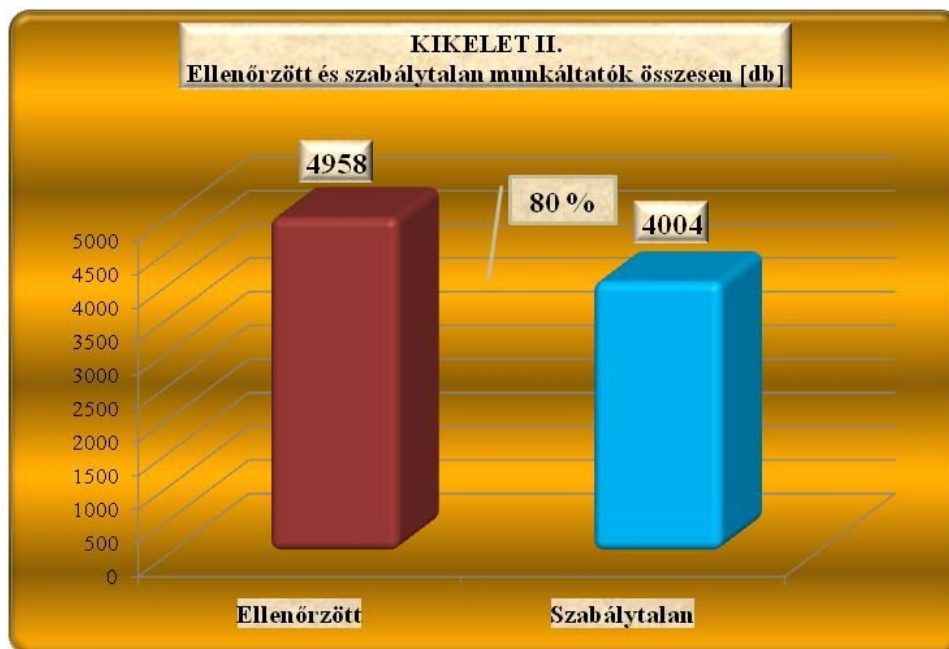

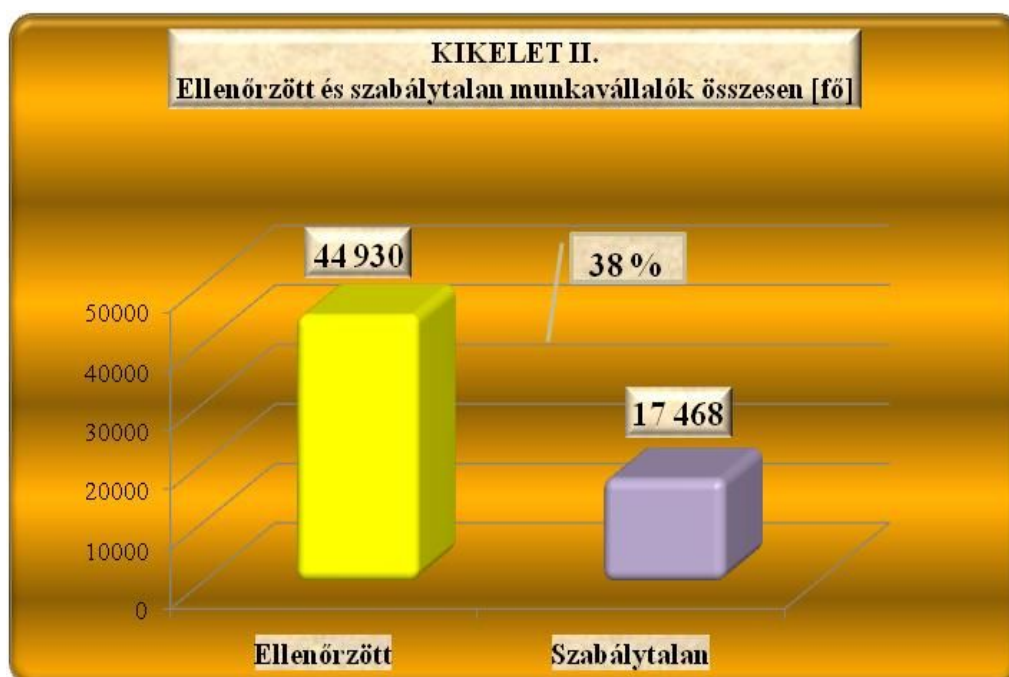
1.1 TÁRSHATÓSÁGI ELLENŐRZÉSEK EREDMÉNYEI

1.1.1 A „Kikelet” II. ellenőrzési eredményeiről

2009. április 1.- április 30.

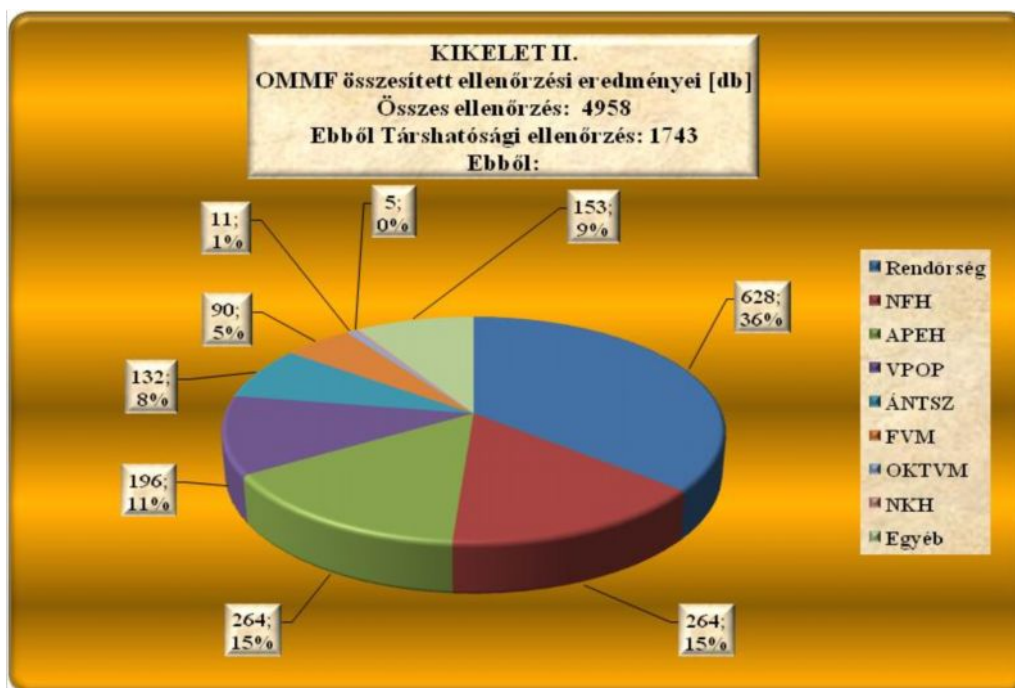
A hatékonyan szervezett és rendszeres ellenőrzéseknek is köszönhetően a tavalyi évben lefolytatott **Kikelet I. ellenőrzési eredményeihez viszonyítva 24%-os javulást tapasztaltunk a munkavállalókat érintő szabálytalanságok számában**: a Kikelet I. -ben az összesen ellenőrzött munkavállalók létszámához képest 62% volt a szabálytalansággal érintett munkavállalók aránya, míg a Kikelet II. akcióban ez az arány már csak 38% volt.

Kiemelkedő ez a javulás a munkavédelmi területen, ahol 65%-ról 28%-ra csökkent az ellenőrzött és szabálytalansággal érintett munkavállalói létszám aránya.

A feltárt feketefoglalkoztatás kiemelkedő aránya (4242 fő) ellenére pozitív tapasztalat volt, hogy nőtt azon foglalkoztatók száma is, ahol egyáltalán nincs munkaügyi jogsértés, vagy csak adminisztratív hiányosság lelhető fel.

A közös ellenőrzések döntő többsége - az összes közös ellenőrzés 80%-a - az építőipari munkahelyeken és a vendéglátóiparban valósult meg.

Az ellenőrzések tapasztalatait összegezve elmondható, hogy feketefoglalkoztatás esetében a munkáltatók elenyésző kisebbsége hivatkozott kimentési okként a jogi szabályozás ismeretének hiányára. Sokan hivatkoztak a gazdasági válságra, azonban a válságot emlegető munkáltatók foglalkoztatási gyakorlata többnyire jogkövető volt.

A munkavédelmi ellenőrzés alá vont ágazatok közül továbbra is az építőipari munkáltatók esetében állapítottuk meg legnagyobb számban a munkavállalók súlyos veszélyeztetését, de korántsem olyan gyakorisággal, mint az elmúlt években. Továbbra is jellemző, hogy az alvállalkozói lánc végén lévő, csekély anyagi háttérrel és rossz műszaki állapotú berendezésekkel rendelkező építőipari munkáltató, alkalmi munkavállalókkal, feketén foglalkoztatottakkal végeztet munkát, az alapvető munkavédelmi szabályok figyelmen kívül hagyásával. Az ismeretek hiánya miatt továbbra is a kis- és mikro vállalkozásoknál állapítható meg a legtöbb hiányosság, mivel munkavédelmi szakembert csak szükség esetén foglalkoztatnak.

Feldolgozóipari területen végzett munkavédelmi ellenőrzések során az a tapasztaltuk, hogy a súlyos veszélyeztetéssel járó hiányosságokat igyekeznek a munkáltatók megszüntetni. A

veszélyes gépek üzembe helyezését, felülvizsgálatát általában elvégzik. A feldolgozóipar területén a gondot a külföldről behozott, rossz műszaki állapotú, a szükséges védőberendezésekkel nem rendelkező munkaeszközök jelentették.

A vendéglátó-ipari munkahelyek munkavédelmi ellenőrzése jellemzően a tárolás, raktározás valamint az anyagmozgatás szabálytalanságait tárta fel. A vendéglátó ipari egységek helyiségei szinte kivétel nélkül rendkívül zsúfoltak voltak, aminek az egyik következménye az, hogy az elektromos kapcsoló szekrények, elosztószekrények – általában a göngyölegekkel - el voltak torlaszolva. A villamos berendezéseket ideiglenes kábelekkel, hosszabbítókkal táplálják, amely miatt például a pultok alatt igen nagy káosz alakult ki. Így a vendéglátásban végzett ellenőrzések során több esetben kötelezni kellett a munkáltatókat a helytelen tárolási tevékenység, illetve a villamos hosszabbítók mechanikai igénybevételeinek megszüntetésére. A vendéglátóhelyeken nem tapasztaltunk előre lépést az egyéni védőeszközök biztosítása, illetve a már kiadott egyéni védőeszköz viselésének megkövetelése területén.

Az autóalkatrész kereskedelemben, autóbontóknál alapvetően rendezett munkabiztonsági állapotokat találtak az eljáró felügyelők az ellenőrzések során. A feltárt hiányosságok közül az emelőgépek üzemeltetési szabályainak megsértését, a szerelt járművek elmozdulás elleni biztosításának hiányát lehet megemlíteni, mint jellemző hiányosságokat.

A színesfém kereskedelmi munkahelyeken az ellenőrzött munkáltatók technikai felszereltsége általában alacsony színvonalú volt, hiányosságokat elsősorban az autogéntechnikai vágó berendezéseknél találtak a munkavédelmi felügyelők. Több hiányosság merült fel a rakodógépek üzemeltetésénél. Az előző időszakokban lefolytatott akcióellenőrzések tapasztalataihoz képest a munkavédelmi szabálytalanságok száma csökkent. Az ellenőrzött munkáltatók a legtöbb esetben pótolták a korábbi ellenőrzések során feltárt hiányosságokat (pl. kockázatértékelés elmulasztása, munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok, egyéni védőeszközök hiánya), azonban a kockázatértékelések tartalmilag még mindig nem megfelelőek, főként a kémiai expozíció becslése tekintetében.

A munkaügyi ellenőrzés a munkáltatók 72%-ánál talált munkaügyi jogsértéseket, amelyek a vizsgálatba vont munkavállalók közül minden másodikat érintettek (56%). Kiemelkedő arányú szabálytalanság változatlanul a feketefoglalkoztatás volt: a szabályszegéssel érintett munkavállalók 38%-a munkaszerződés és bejelentés nélkül dolgozott. A feketemunkások 45%-át az építőiparban foglalkoztatták, illetve jelentős volt a jogsértő foglalkoztatási arány a vagyonvédelmi vállalkozások (9%) körében, illetőleg a kereskedelem és vendéglátás (14%) területén is.

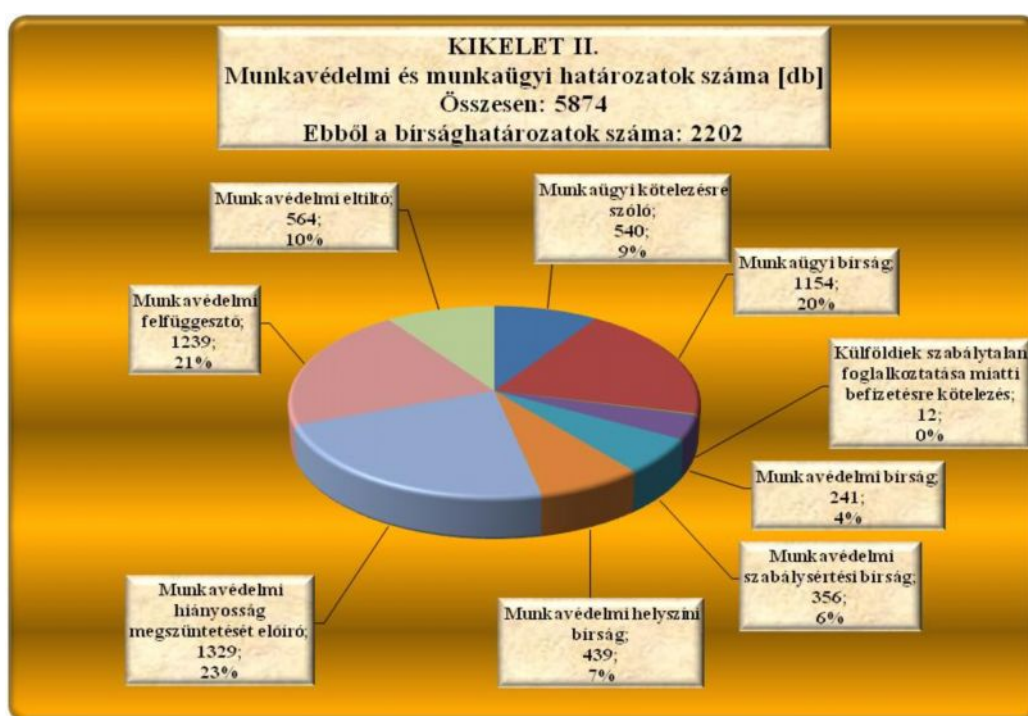
A kereskedelem-vendéglátás területén működő munkáltatók élen jártak a munkaidő nyilvántartás vezetésével kapcsolatos előírások megsértésében is, mivel az összes ilyen szabályszegés harmadát e vállalkozások követték el. A kisebb munkáltatók többsége nincs tisztában a munkaidőkeret szabályaival, ezért a munkaidőkerettől eltérően, vagy azon felül végzett munkáért járó bér összegét nem számfejtik és fizetik a jogszabálynak megfelelően. Ez a szabálytalanság nem mindig szándékos, az alkalmazandó jogszabályokat a

munkáltatók bonyolultnak tarthatják. Nagyobb munkáltatóknál figyelhető meg, hogy a munkaidőkeret alkalmazása mögött az ellenszolgáltatás nélküli túlmunka bújik meg. Gyakori, hogy a nyilvánvaló és szándékos szabálytalanság elkövetésére a munkáltató csak annyival reagál, hogy a munkavállaló örüljön, hogy van munkája, egyéb jogait ne akarja érvényesíteni.

A hétfégi és a munkaszüneti napi ellenőrzések főképpen az építőiparra terjedtek ki. Az összes bejelentés nélkül dolgozó munkavállaló 13%-át leplezték le a felügyelők ebben az időszakban. A tapasztalatok azt mutatták, hogy az előző évektől eltérően –feltehetően a gazdasági válság hatására - a nagyberuházásokon a hétfégi munkavégzés általában szünetelt.

A feldolgozóiparban a megrendelések csökkenése miatt az eddiginél kevesebb munkáltató végeztetett hétfégén munkát. Tapasztalat szerint, a folyamatosan működő üzemekben, a hétfégi napokon lényegesen nyugodtabb munkavégzés folyik, nem kell több szabálytalanság megszüntetésére intézkedni, mint máskor, annak ellenére, hogy ilyenkor kevesebb a munkahelyen a vezető.

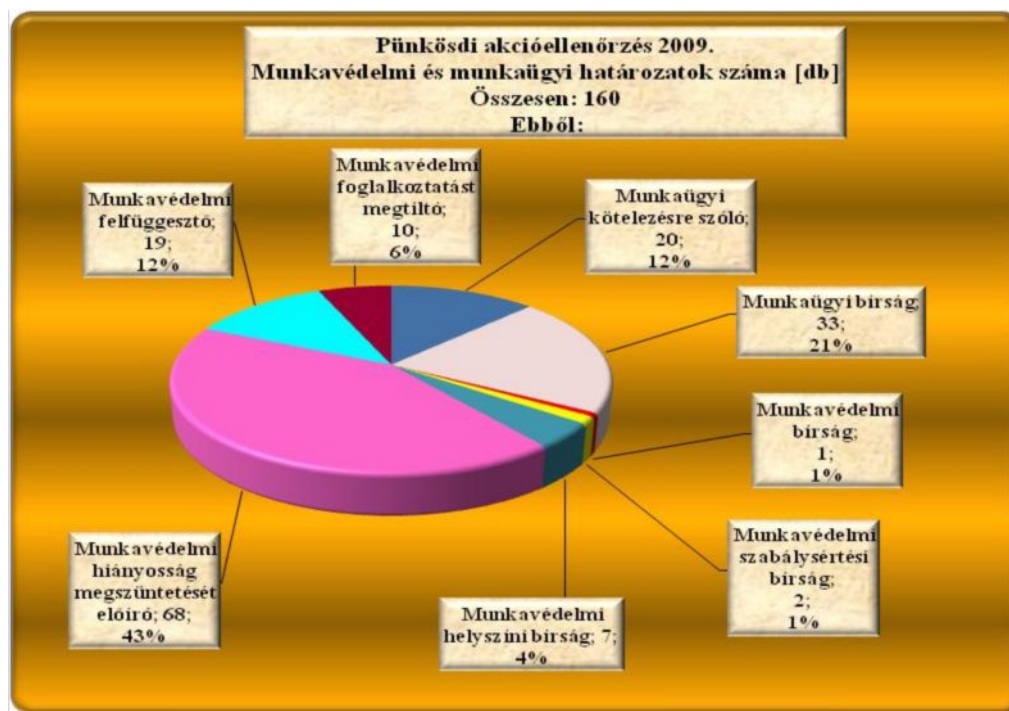
Az ellenőrzések fontos része, hogy a munkáltatókkal megértessük az ellenőrzések lényegét, intézkedések fontosságát és azt, hogy nem a bírságolás, hanem a megelőzés a cél. Éppen ezért nagy súlyt fektettünk arra, hogy ellenőrzéseink során az eljáró felügyelők minden esetben pontosan elmondják, hogy az adott intézkedést miért kellett meghozni, illetve 411 esetben éltek a figyelemfelhívás eszközével.

Az ellenőrzött munkáltatóknál az eljáró felügyelők felhívták a figyelmet a Munkavédelmi Tanácsadói Szolgálatunk működésére, ahol munkatársaink szakmai tanácsokkal térítésmentesen segítik a munkáltatókat és a munkavállalókat. A célvizsgálat időtartama alatt a munkáltatók főképpen a jogszabályi és szabványi változások megismerésére céljából keresték meg a tanácsadó szolgálat szakembereit.

2009. május 25. és június 7.

Az OMMF 75 felügyelővel vett részt az ellenőrzésekben, melynek során **171 munkáltatóból 131** esetében tártak fel szabálytalanságot, mely az ellenőrzés alá **vont 3040 fő munkavállalóból 574 főt érintett, 94 fő** esetében állapítottak meg **feketefoglalkoztatást** a munkaügyi felügyelők. Az eljárások lefolytatásának eredményeképpen **154 határozat kerül kiadásra**, ebből előreláthatólag mindösszesen 36 határozat von maga után anyagi szankciót 6 930 000,- Ft értékben. A hétvégi és munkaszüneti napokon összesen **36** felügyelő végzett ellenőrzést **60 munkáltatónál**.

A célvizsgálat időtartama alatt az ellenőrzést végző munkavédelmi felügyelők, az ellenőrzött munkáltatók mindegyikénél találtak szabálytalanságot. Az 1 872 fő ellenőrzött munkavállalói létszám 10% (185 fő) volt szabálytalansággal érintett. A vizsgálatok során a munkavédelmi felügyelők súlyos veszélyt hordozó munkakörülmények, munkaeszközök vagy egyéni védelem hiánya okán **22 munkavállalót** tiltottak el a további munkavégzéstől, **36 munkaeszköz** használatát, illetve **5 tevékenység** további folytatását tiltották meg, azaz éltek a legsúlyosabb, azonnali intézkedés lehetőségével.

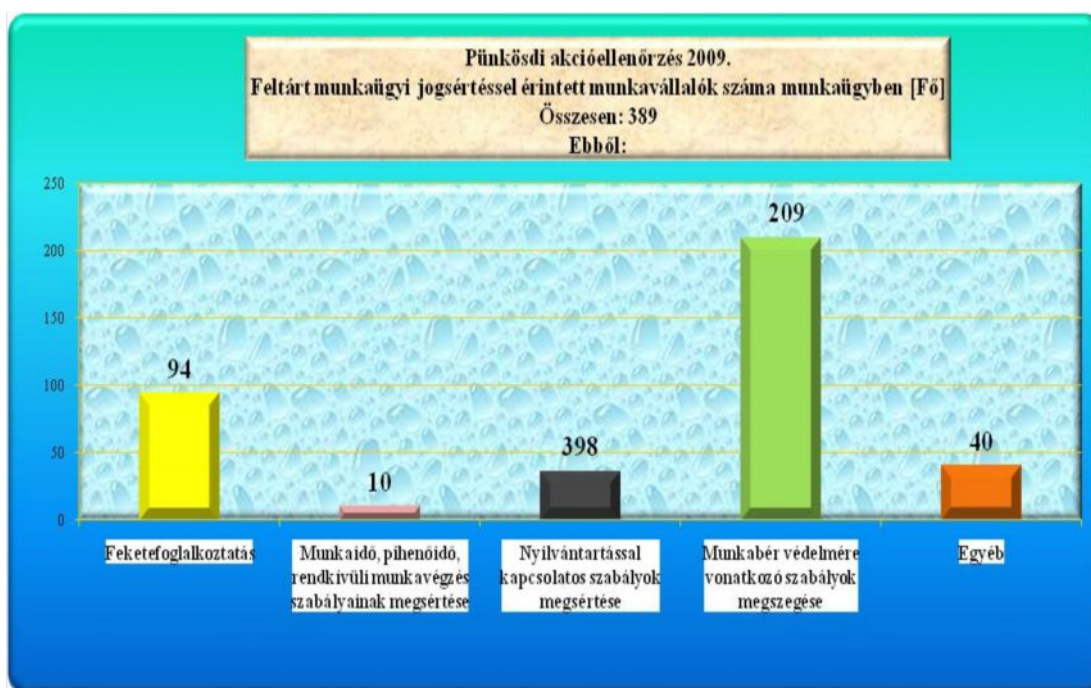
Az ellenőrzési tapasztalatok a kockázatértékelés mennyiségi értelemben vett elkészítésében kedvezőek voltak (70 ellenőrzött munkáltató közül 1 nem végezte el a kockázatértékelést), de még mindig hiányzik a teljes körű, a munkabiztonsági és munkaegészségügyi veszélyeket egyaránt feltáró kockázatértékelés. A **kémiai kockázatok értékelését a munkáltatók 29%-a nem végezte el teljes körűen.**

Az **összes exponált 4%-ánál** tapasztaltuk, hogy az adott kockázati tényezőnek, illetve expozíciónak **megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszköz nem állt rendelkezésre**, a védőkesztyűk kiválasztásánál **nem vették figyelembe a felhasznált veszélyes vegyi anyag, készítmény tulajdonságait**, így fenn állt az egészségkárosodás veszélye.

Gyakori szabálytalanság, hogy az eredetileg **élelmiszer tárolására szolgáló göngyölegben** ismeretlen, címkézetlen **vegyi anyagokat** (kenőolaj, benzin) **tárolnak**, így a felhasználni kívánt vegyi anyag veszélyei és a szükséges megelőző intézkedések ismerete hiányában a szabálytalan felhasználás a dolgozó egészségkárosodását, sőt mérgezését okozhatja.

Pozitív példaként kell említeni, hogy az ellenőrzött **munkáltatók 98%-ánál elvégezték a villamos berendezések érintésvédelmének időszakos ellenőrzését**, továbbá csupán 1-1 esetben fordult elő, hogy nem volt kialakítva a véletlen érintés elleni védelem, illetve áram-védőkapcsoló nem volt elhelyezve olyan munkahelyen, ahol az érintésvédelmi szempontból szükséges.

A munkaügyi ellenőrzések során a **101 – összesen 58 felügyelő által - ellenőrzött munkáltató** közel $\frac{2}{3}$ -ánál **(60%)** találtak a felügyelők valamilyen szabálytalanságot. A vizsgálattal érintett **1168 munkavállaló** $\frac{1}{3}$ -a **(33%)** sérelmére követtek el jogsértést az ellenőrzött vállalkozások. A **szabálytalanságok több mint fele a munkabérral, elsősorban a rendkívüli munkavégzés ellentételezésének elmulasztásával, illetve a kötelező legkisebb munkabér kifizetésével kapcsolatos jogsértésekből adódott.**

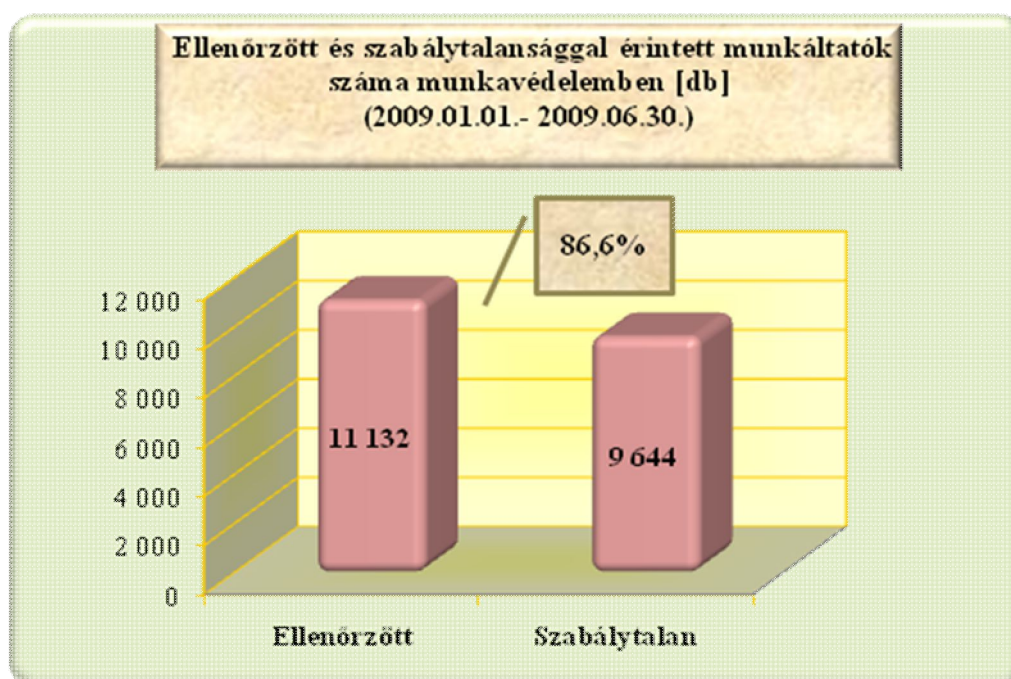
Ugyanakkor a munkabérrel összefüggő jogsértések kimagasló arányának feltárhatósága abból is következik, hogy e munkáltatói kör többségében eleget tesz a munkaügyi nyilvántartások vezetésére vonatkozó kötelezettségének, figyelemmel arra, hogy pl. a **munkaidő nyilvántartására vonatkozó jogsértések az összes szabálytalanság alig 10%-át jelentették.**

A gyógy-és wellness fürdők körében – a tavalyi vizsgálati eredményeknek megfelelően – elhanyagolható volt a munkaszerződés és bejelentés nélkül foglalkoztatottak aránya. Tény, hogy ellenőrzések a **vizsgálatba vont munkáltatók közel harmadánál tártak fel - összesen 94 munkavállalót érintően – feketefoglalkoztatást**, de a 30 – ilyen - jogsértő vállalkozás közül 20 a **vendéglátó-ipari ágazathoz** köthető. Ezt az eredményt magyarázhatja az a körülmény is, hogy a vizsgálatok 60%-a a szálláshely, vendéglátás ágazatot érintette.

1.2 A MUNKAVÉDELMI ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI

2009. I. félévében is elsődlegesen a munkahelyi súlyos baleseteket, egészség károsodásokat és fokozott expozíciókat előidéző veszélyforrások és egészségkárosító hatások felderítésére, megelőzésére és ezek elleni minél hatékonyabb intézkedések megvalósítására helyeztük a hangsúlyt.

Az adott időszakban az OMMF célkitűzéseinek megfelelően a munkavédelmi felügyelők kiemelt figyelmet fordítottak a munkafeltételek, a különböző munkahelyi expozíciónak kitett munkavállalók munkakörülményeinek, a munkáltató expozícióbecslésének és megfelelő értékelési kötelezettségeinek ellenőrzésére.

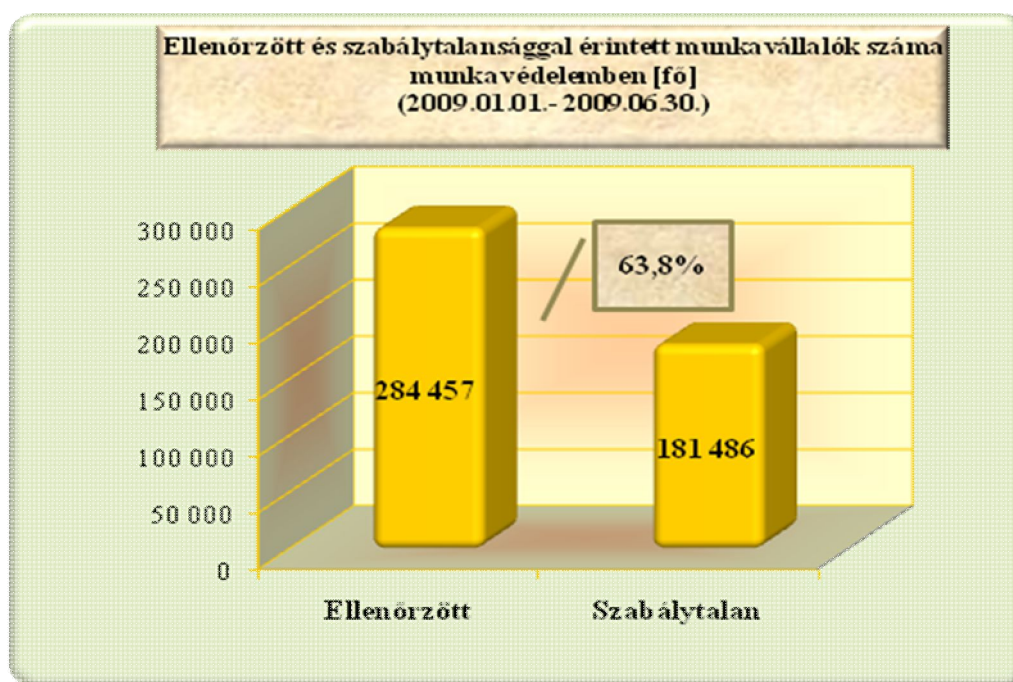
Akció ellenőrzések, célvizsgálatok:

Ebben az időszakban került sor - 2009. április 1.-től – 30.-ig terjedő időszakban - a **Kikelet II.** elnevezésű országos társhatósági célellenőrzésre.

A „Pünkösdi akcióellenőrzés” keretében a komplex szolgáltatási rendszerbe illő – kapcsolódó ágazatokban, így a kereskedelemben, vendéglátásban, szállodaiparban tevékenykedő - munkáltatók ellenőrzésére is sor került.

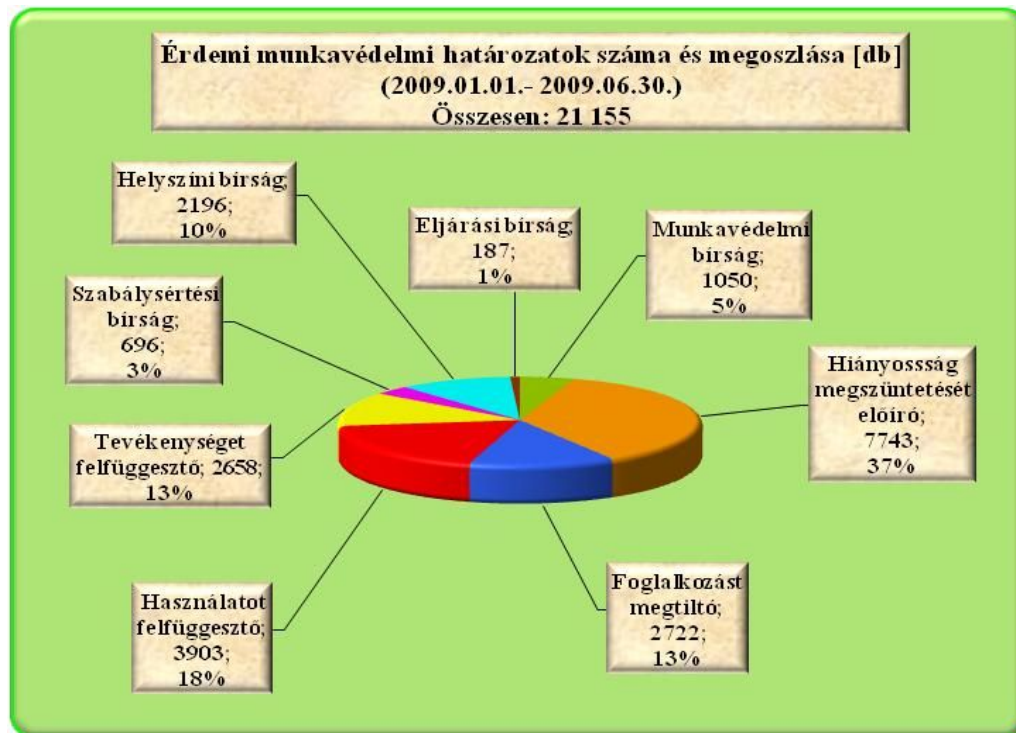
Országos célvizsgálat keretében elvégeztük a bányászati tevékenységek munkaegészségügyi célvizsgálatát is 2009. június 16.-tól - június 23.-ig tartó időszakban.

A **munkavédelmi ellenőrzések** 2009. első félévében 150 felügyelő részvételével **11 132 munkáltatóra** terjedtek ki, amelynek során ellenőrizték az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülményekre vonatkozó szabályok betartását. Az építőipari ágazatban **4050**, a feldolgozóiparban (a gépiparral együtt) **3 422**, a mezőgazdaságban **443**, a kereskedelmi és vendéglátó ipari ágazatban összesen **2 147** ellenőrzést folytattak le a munkavédelmi felügyelők.

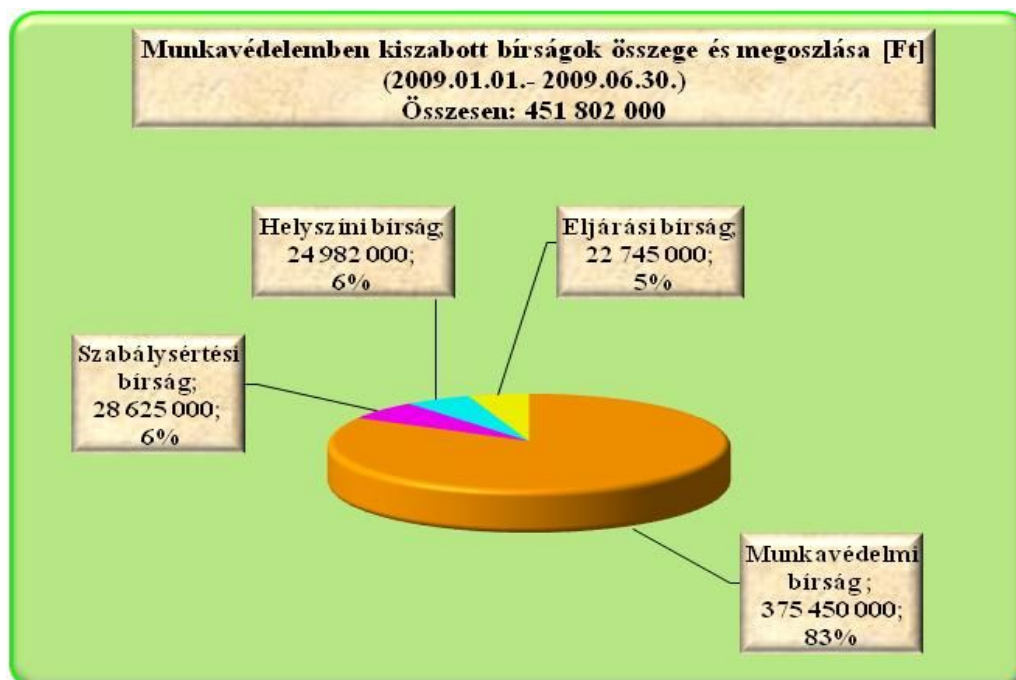

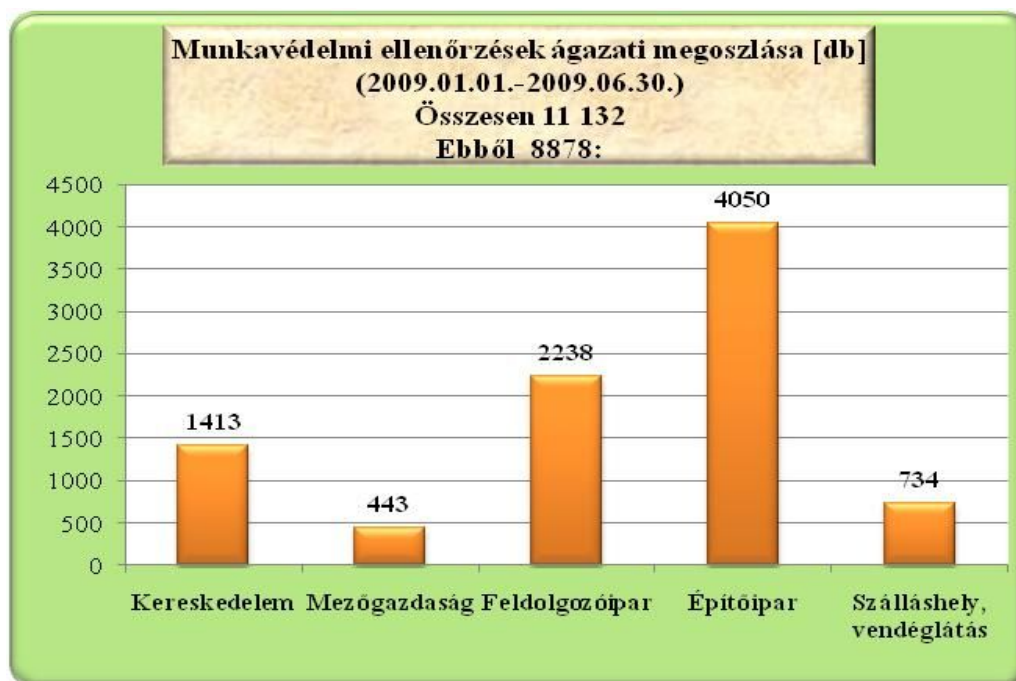
Az ellenőrzések eredményeként **18 263 db munkavédelmi közigazgatási határozat** keletkezett, amelyekben **összesen 51 552 intézkedést** fogantatosítottak a munkavédelmi felügyelők. Az azonnali végrehajtást elrendelő határozatok száma 9 283 volt 2009. I. félévében.

Az év első félévében a munkavédelmi hatóság által kiszabott bírságok összegét az alábbi diagram mutatja.

1.2.1 Az ellenőrzések tapasztalatairól a kiemelt ágazatok területén

A kiemelt veszélyességű ágazatok közül az év első felében legnagyobb számban az építés-kivitelezési munkaterületeken történtek vizsgálatok. Kiemelt számban került sor ellenőrzésre a feldolgozóiparban és a veszélyesnek nem tekintett kereskedelemben és vendéglátásban.

a) Építőipar

Az építőipar területén **4 050** munkavédelmi ellenőrzést folytattak le a munkavédelmi felügyelők, melynek eredményeképpen **675 db munkavédelmi bírság** határozat született összesen **236 690 000 Ft**, **339 db szabálysértési bírság** összesen **13 965 000 Ft** összegben. Az eljáró felügyelők **1 111** esetben éltek a **helyszíni bírság** kiszabásának lehetőségével **12 602 000 Ft** összegben.

Tapasztalataink szerint az építőipar területén az előző időszakhoz képest jelentős változás nem történt. Az építkezéseken az építésvezetéstől függően igen nagyok a különbségek. Az építőipari területen látszik leginkább a gazdasági válság hatása. A lefolytatott ellenőrzések során egyre több esetben találkozunk félbehagyott, vagy lassított ütemű kivitelezéssel. Több lakópark esetében a kivitelezés változatlanul vegetál, kis létszámmal 1-2 cég „dolgozat”. Sok építkezésen nyilatkoztak úgy, hogy szerkezetkészre felépítik a létesítményt és levonulnak, mert a beruházó kasszájából ennyire telik. Ez még a kedvezőbb eset, de sajnálatos módon az alvállalkozók többségében kifizetetlenül maradnak.

Az építőiparban a munkavédelem terén javulást, előrelépést nem tapasztaltunk, a feltárt hiányosságok típushibaként az előző években is megtalálhatók voltak. A földmunkáknál a talajmechanikai vizsgálatokat nem végzik el, vagy ha el is végzik annak eredményét a munkáltató -általában a tényleges kivitelezési munkát végző alvállalkozó- nem ismeri. A

munkagödröknél illetőleg árkoknál függőleges földfal esetében a dúcolatokat egyáltalán nem, vagy hiányosan alkalmaznak. A fenti esetekben a rézsűzés alkalmazása sem jellemző.

Magasban végzett munkák esetében a munkáltatók leesés elleni kollektív védelmet sok esetben nem megfelelően alkalmaznak. Leesés elleni védelemként a munkavállalók egyéni védőeszközt nem viselnek (teljes testhevederzet, zuhanásgátló), illetve ha viselnek, azt megfelelően alkalmazni nem tudják a biztonságos kikötési pont meglétének hiánya miatt. A felügyelők többnyire azt tapasztalják, hogy a munkahelyzet beállító derékövet nem a munkavégzés helyszínén, hanem a felvonulási konténerben, vagy az autójukban tárolják.

A munkáltatók egyre jobban megszervezik a figyelési és riasztási hálózatukat annak érdekében, hogy a felügyelők ne tudják a súlyos veszélyeztetést tetten érni és bizonyítani.

Tapasztalataink szerint a kollektív védőberendezések legtöbbször azért nem készülnek el, mert egy munkaterületen több alvállalkozó is dolgozik és mindegyik a másiktól várja el, hogy elkészítse a védőberendezést (pl. korlátot).

Az adminisztratív előírások teljesítési kötelezettségét (biztonsági- és egészségvédelmi tervet, kockázatértékelése stb.) felesleges többletterheként kezelik a munkáltatók.

A kisebb családi házak építése, felújítása során egyre gyakrabban lehet találkozni olyan pár fős, frissen alakult cégekkel (kényszervállalkozásokkal), akik előtte teljesen más tevékenységi körrel rendelkeztek és sokszor az alap munkavédelmi szabályokkal sincsenek tisztában. (kockázatértékelés, orvosi alkalmassági vizsgálat, munkavédelmi szakember, leesés elleni védelem stb.)

Komoly veszélyforrást jelentenek a „kalákában” épülő családi házak, ahol a segítő családtagok és barátok, „nem szervezett munkavégzés keretében”, leesés elleni védelem nélküli dolgoztak.

A munkáltatók a bontási munkaterület megfelelő kialakítására még kevesebb figyelmet fordítanak, mint az új beruházások esetén. A munkavállalók és környezet veszélyeztetése szempontjából rendkívül aggasztó, hogy vannak olyan munkáltatók, akik a kockázatértékelésnél figyelmen kívül hagyják az azbeszt okozta egészségkárosodás veszélyét, nem készítenek bontási-, illetve biztonsági- és egészségvédelmi tervet, így megfelelő megelőző intézkedéseket sem fogantatosítanak.

Az ágazatra továbbra is jellemző, hogy hiányzik a teljes körű, a munkabiztonsági és munkaegészségügyi veszélyeket egyaránt feltáró kockázatértékelés, amely nélkül a megelőzés is hiányos és szakszerűtlen. Jó esetben a baleseti kockázatok mérséklésével kapcsolatos megelőző intézkedések megtörténnek, azonban a munkáltatói intézkedési körön szinte teljes mértékben kívül esik a munkavállalók zaj-, rezgés-, porok-, azbeszt-, stb. elleni védelme.

A munka jellegének megfelelő tisztálkodási lehetőség jellemzően csak a nagyobb beruházások esetében biztosított, pedig az ágazatra jellemző jelentős por-, illetve vegyi anyag expozíció miatt ez kiemelten fontos jelentőségű.

A munkáltatók nem érzik a felelősségüket az egyéni védőeszközök használatának ellenőrzésében, nem követelik meg, hogy a munkavállalók a veszélyes munkafolyamatoknál, technológiáknál a veszélyek megelőzése, illetve károsító hatásuk csökkentése érdekében viseljék azokat, így egészségüket, testi épségüket súlyosan veszélyeztetik. A munkáltatók nagy része úgy gondolja, hogy a védőeszköz

megvásárlásával teljesítette kötelezettségét, azonban arra már nem fordítanak kellő figyelmet, hogy a dolgozók azt használják is, illetve egyéni döntésükre bízzák, hogy viselik-e vagy sem. Gyakran találkoztunk azzal a kirívó szabálytalansággal, hogy a munkát irányító vezető sem viseli a szükséges védőeszközöket. Ez különösen jellemző az építőipari kivitelezési munkaterületeken, ahol sok esetben csak a munkavédelmi ellenőrzés megkezdésekor kerül sor a védőeszköz használatára. Ugyanitt jellemző hiányosság, hogy a vállalkozó, építésvezető vagy művezető több építési területet felügyel, így távozása után a dolgozók nem használják a védőeszközöket.

Legtöbb intézkedésre okot adó hiányosságok az ágazatban:

- a födémszintek széleinél, a lapos, vagy alacsony dőlésű tetőkön, a szabadba vezető falnyílásoknál a leesés elleni védelem hiánya. Több esetben előfordult, hogy a munkavállaló a kiépített korláton kívül végzett munkát leesés elleni védelem nélkül. Tetőkön a jelzőkorlátokat gyakran a szintkülönbség szélén helyezték el;
- szabálytalan és veszélyes állványok, ahol a munkaszinteken nem helyezték el a védőkorlátokat, a járófelület keskeny, a merevítések hiányoztak, esetenként a szükséges feljárókat nem építették ki;
- az egyéni védőeszköz biztosításának hiánya /**386** esetben/, az egyéni védőeszköz használatának elmulasztása /**652** eset/;
- sérülési veszélyt jelentenek a hibás kéziszerszámok, és a szabálytalanul vezetett villamos kábelek;
- bontási munkaterületen a veszélyeztetett területek nem megfelelő mértékű elkerítése, illetve az elkerítés hiánya. Ezeken a munkaterületeken a legritkább esetben van bontási terv, de előfordult az érvényes bontási engedély nélküli munkavégzés is;

b) Feldolgozóipar és gépipar

A feldolgozóipari ágazat területén (a gépiparral együtt) tevékenységet végző munkáltatóknál **3 422** ellenőrzésre került sor 2009. I. félévében, ez az összes látogatás **30,7 %-a**. A feldolgozóipar területén **162** esetben alkalmaztak a munkavédelmi felügyelők bírságot, összesen **56 260 000 Ft** összegben. A gépipar területén **101** esetben szabott ki munkavédelmi bírságot a hatóság, összesen **35 350 000 Ft** összegben.

A műszaki intézkedések döntő többségét továbbra is a gépek biztonsági vagy villamos berendezéseinek hiánya vagy szabálytalan volta indokolta:

- a rögzített védőburkolatok hiánya vagy helytelen rögzítése;
- a nyitható védőburkolatok szabálytalanságai;
- a reteszelt védőberendezések esetén a reteszelés hibás volta, pl.: dagasztógép, kutter fedél;
- a mozgó résztől való távolság nem volt megfelelő, pl.: húsdarálógép garatnál;
- a villamos kezelő elemeken a feliratok hiánya, a vészleállítási lehetőség hiánya, az elosztó ajtófedél hiánya.

A termelés jelentős visszaesése mellett (létszámleépítés, műszakszám csökkentés) feltehetőleg jutna idő a munkavédelmi előírások teljesítésére, de valójában ellenkező tendenciák mutatkoznak. A munkarend átszervezését, a nagyarányú létszámmozgásokat jellemzően nem előzik meg a megfelelő szervezési intézkedések. A hosszútávon gondolkodó cégeknél viszont azt tapasztalható, hogy a súlyos veszélyeztetéssel járó hiányosságokat, amennyiben voltak is, igyekeznek a munkáltatók megszüntetni. A veszélyes gépek üzembe helyezése, felülvizsgálatai javarészt megtörténtek, bár sokszor a sablonosság a jellemző. Változatlanul fennáll viszont, hogy az illetéktelen hozzáférhetőséget (pl. targoncák esetében) több esetben nem akadályozták meg. Az emelőgépek időszakos vizsgálatai (szerkezeti, fővizsgálat) több helyen elmaradnak. A gazdasági helyzetre hivatkozva ezen spórolnak a munkáltatók.

A feldolgozóipar területén - a fokozott ellenőrzések ellenére is - még sok védőburkolat hiányt vagy elhasználódást, a hegesztési munkahelyek részben történő elkerítését tapasztalták felügyelők. Présgépeknél nyitott szerszámok esetében a lábpedálos üzemmód, az esztergagépeken a tokmányburkolatok valamint azok reteszelései hiánya jelentett legtöbb intézkedésre okot adó hiányosságot.

A faipari munkahelyeken a faipari szalagfűrészgépek teljesen zárt - kivéve a fűrészszalag munkázóját – védőburkolatainak hiánya, a faipari körfűrészgép vágószerszámának munkát végző részén az önzáró védőburkolat hiánya, faipari vastagsági gyalugép visszavágást gátló berendezéseinek akadozott működése, a faipari egyengető gyalugép munkát végző késtengelyén az önzáródó védőberendezés hiánya vagy működésképtelensége jelentette a legtöbb felügyelői intézkedésekre okot adó hiányosságot. Több faipari gép nem rendelkezett vészleállító berendezéssel, a főkapcsoló, illetve indító kapcsoló kikapcsolt állapotában nem volt lezárható. Nem történtek meg a veszélyes munkaeszköznek minősülő faipari szalagfűrészgép és faipari kombinált gyalugép munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálatai és használataik elrendelése (munkavédelmi üzembe helyezés).

Tapasztalataink szerint a foglalkozás-egészségügyi szolgálat kapcsolata a munkáltatókkal kimerült az alkalmassági vizsgálatok elvégzésében. A foglalkozás-egészségügyi szakorvos csak papíron végzi el munkavédelemmel kapcsolatos feladatait, a technológia és a munkahelyi jellemzők ismerete nélkül a vizsgálatok felületesek, hiányosak. Az ismeretek hiánya miatt biológiai monitorozások maradnak el, melyek szükségességéről a munkáltató kellő ismeretek hiányában nem tud.

A feldolgozóiparban a vegyi anyagok felhasználásával kapcsolatos gyakori hiányosság, hogy a munkáltató nem tisztázza a munkatevékenységgel járó expozíciós körülmények elfogadható, vagy meg nem engedett voltát. A szükséges munkahigiénés mérések ritkán történnek a zaj hatásával járó munkakörnyezetben és a munkahelyi levegőben megengedett határértékkel rendelkező veszélyes anyagok tekintetében (a munkahelyi zajmérést, illetve - légszennyezettségi vizsgálatot, biológiai monitorozást elmulasztják). Ezek hiányában nem lehet igazolni az egészséget nem veszélyeztető munkakörnyezet meglétét, illetve azt sem lehet kizárni, hogy a munkavállalókat a jogszabály által tiltott, határérték feletti expozícióban foglalkoztatják, ami maradandó egészségkárosodáshoz vezethet.

Jóllehet az ellenőrzött munkáltatók többsége rendelkezett a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatának rendjével, de a vizsgálati rendre, annak szabályozására vonatkozó jogszabály

szerinti szempontokat nem vették maradéktalanul figyelembe, vagy a szabályozás nem terjedt ki minden tevékenységre (azaz ilyen esetekben a vizsgálatok érvényessége is kétséges).

Rendszeresen tapasztalt szabálytalanság, hogy az eredetileg élelmiszer tárolására szolgáló göngyölegben ismeretlen, címkézetlen vegyi anyagokat (pl. kenőolaj, hígító, ragasztó stb.) tárolnak, így a felhasználni kívánt vegyi anyag veszélyei és a szükséges megelőző intézkedések ismeretének hiányában a szabálytalan felhasználás a dolgozó egészségkárosodását, sőt mérgezését okozhatja.

c) Kereskedelem és vendéglátás

A kereskedelem és vendéglátás területén összesen **10 979** intézkedést tettek a felügyelők: üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok miatt **1 755**, létesítmények érintésvédelmével kapcsolatban **410**, munkaeszközök érintésvédelmi problémái miatt pedig **664** intézkedést hoztak.

Kereskedelem és vendéglátás nem tartozik a súlyos veszélyeztetést jelentő ágazatba, ezért itt tartott ellenőrzések során apróbb hiányosságok találhatók. Jellemző a kockázatértékelés felülvizsgálatának elmulasztása, munkaköri alkalmassági vizsgálatok rendjének hiánya. Az elsősegélyládák gyakran hiányosak, feltöltésre szorulnak, illetve lejárt a fertőtlenítőszer, steril kötszerek felhasználhatósági ideje.

A munkafolyamatok során felhasznált veszélyes anyagok és veszélyes készítmények okozta expozícióból eredő kockázatok becslése, minőségi, illetve mennyiségi jellemzése nem volt kellően alapos. Több esetben a kémiai kockázatok értékelését a munkáltatók nem végezték el teljes körűen. Nem gondoskodnak arról, hogy a munkavállalók a munkahelyen előforduló veszélyes anyagok egészségre és biztonságra ható kockázatairól és a szükséges védőintézkedésekről megfelelő oktatást és tájékoztatást kapjanak.

Eredetileg üdítőitalos műanyag flakonban tárolt veszélyes anyag

Több esetben lehetett tapasztalni, hogy a munkavállalók munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatait egyáltalán nem, vagy nem a jogszabályban előírtak szerint végezték el - a szükséges vizsgálatok hiányában – nem lehetett kizárni, hogy a munkaköri feladatok okozta megterhelés fokozott, egészségkárosodás kockázatával járó igénybevételt jelent számukra.

Bár a munkáltatók többsége szabályozta az egyéni védőeszközök juttatásának rendjét, azok használatának megkövetelésében már nem következtek el. Több munkavállaló nem az előírt lábbeliben, csúszásveszélyes körülmények között dolgozott. A takarításhoz biztosított védőkesztyűk védelmi képessége sem mindig felelt meg a munkafolyamathoz használt vegyszereknek.

d) Mezőgazdaság

A feltárt szabálytalanságok legnagyobb hányadát az üzemeltetéssel kapcsolatosak hiányosságok jelentették. Pl.: a mezőgazdasági traktorok és gépek védőburkolatainak hiánya, a gépcsoportokon a kardánhajtás védőburkolatának teljes vagy részleges hiánya, az eszközök illetéktelen személyek általi használatának megakadályozása nem volt biztosítva a fülkeajtó zárásával, az indítókulcs elzárásával.

Több esetben elmaradt a veszélyesnek minősülő munkaeszköz munkavédelmi szempontú üzembe helyezése, időszakos biztonsági felülvizsgálata. Jellemző hiányosság, hogy a munkaeszköz kezelője nem rendelkezett megfelelő vezetői jogosultsággal.

A létesítményeknél több esetben tapasztaltuk az érintésvédelem hiányát, a villamos eszközök hiányzó vagy nyitott burkolatai miatt. Elsősorban az állattartó telepeken és a gabonátárolónál találtunk fedetlen, elkerítetlen aknákat, betároló garatokat.

Tapasztalataink szerint a munkáltatók a növényvédő szerek nagyüzemi használatához megfelelő szakképzettségű személyt alkalmaztak.

A mezőgazdaságban a veszélyes anyagok felhasználási szabályaival kapcsolatban tapasztaltunk súlyos hiányosságokat. A kockázatbecslések elmaradása, vagy hiányos dokumentálása (veszélyek azonosítása, expozíció-hatás összefüggés elemzés) miatt a szükséges biológiai monitoring vizsgálatok sem történtek meg. Permetezést végző kertészeknél tapasztaltuk, hogy nem megfelelő egyéni védőeszközt használtak a munkavállalók, illetve, hogy xilol tartalmú permetezőszer használatánál BEM vizsgálatot nem végeztek.

Továbbra is előfordult, hogy élelmiszeres flakonokban ismeretlen eredetű vegyi anyagokat tároltak, így fennállt azok elfogyasztása esetén a mérgezés veszélye.

Az üzemek szociális helyiségeinek (zuhanyzó, öltöző) higiéniás állapota erősen kifogásolható volt, melyet a munkáltató azzal magyarázott, hogy azt a munkavállalók úgysem veszik igénybe.

1.2.2 Utóellenőrzések

A munkavédelmi felügyelők következetes **utóellenőrzéseket** végeztek az intézkedések végrehajtásának megkövetelése érdekében, az ellenőrzések hatékonyságát növelve, a munkáltatói jogsértések felszámolására irányuló tevékenységet vizsgálva.

A közigazgatási határozatokban előírt hiányosságok megszüntetését más vizsgálatokhoz kapcsolódóan a rendszeres napi felügyelői munka keretében -különös tekintettel a súlyos veszélyeztetésekkel érintett területekre, a munkavédelmi bírsággal érintett szabálytalanságokra- utóellenőriztük.

Az utóellenőrzések során megállapított hiányosságok többsége nem pénzhányra, inkább nemtörődömségre vezethetők vissza. A jogkövetkezményekkel is a hiányosságokat feltáró ellenőrzések alkalmával szembesülnek általában az érintett munkáltatók. Az ellenőrzéseket rövid időn belül követő utóellenőrzéseket egyre több esetben alkalmaztuk és ezek mind meglepetést okoztak főleg az építőipar területén. Ezt a módszert eredményessége miatt továbbra is követendőnek tartjuk.

Az azonnali végrehajtással meghozott intézkedéseket visszaellenőrizve megállapítható, hogy azokat a munkáltatók betartják. Kötelező határozatok esetében is jellemző a határozat végrehajtása, nemegyszer erről visszajelzést is kapunk. Mobil cégek, változó munkahelyek esetében azonban többször talákoztunk ugyanazon szabálytalanságokkal, csak más időben, máshol.

1.2.3. Súlyos munkavédelmi jogsértések

A 2009. év első félévében súlyos jogsértéseket a kiemelt ágazatok közül elsősorban az építőiparban folytatott ellenőrzések során illetve a feldolgozóipari tevékenységet végző munkáltatók ellenőrzése alkalmával és a mezőgazdaságban tapasztaltunk.

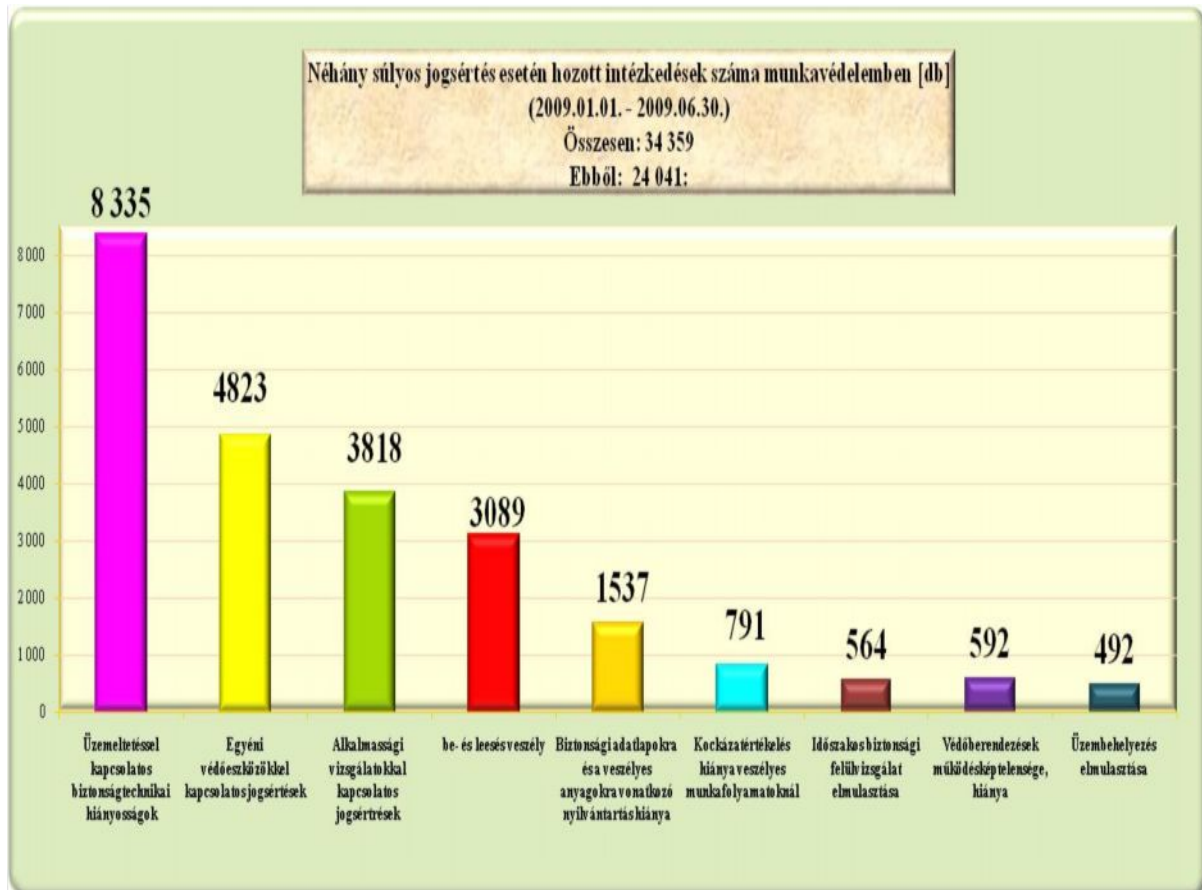
Az alább látható diagramból jól kitűnik, hogy ebben az időszakban is a legtöbb intézkedésre az üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok, az egyéni védőeszközökkel kapcsolatos jogsértések, valamint az alkalmassági vizsgálatokkal kapcsolatos jogsértések miatt került sor.

Súlyos veszélyeztetést jelent a be és leesés elleni védelem hiánya, amely miatt szintén jelentős számú felügyelői intézkedésre került sor.

A kockázatértékelést megalapozó műszeres munkahigiénés méréseket a munkáltatók jelentős része elmulasztja. A mérések és a megfelelő kockázatértékelés hiányában a munkáltató nem tudja kialakítani a szükséges megelőzési gyakorlatot.

A kockázatértékelés a vegyi expozíciókra ritkán tér ki (kémiai kockázatbecslés nem készül). Mindezek a hiányosságok viszont erősen megkérdőjelezzik a kockázatértékelésre épülő kockázatkezelő, - más szavakkal - a megelőző intézkedések teljeskörűségét, szakszerűségét, azaz a munkavállalók egészségvédelmének hatásosságát.

A kémiai kockázatbecslés (expozícióbecslés) elmaradása, vagy hiányos dokumentálása következtében a munkáltatók nem gondoskodtak a szerves oldószerekkel tevékenységet végző munkavállalók esetében az időszakos munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat keretében szükséges biológiai monitorozásról, e nélkül nem lehetett kizárni, hogy a munkavállalókat a jogszabály által tiltott, határérték feletti expozícióban foglalkoztatják, ami maradandó egészségkárosodáshoz vezethet.

A munkavállalók védőeszközzel történő ellátása nem megfelelő, így jelentős a munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések kialakulásának kockázata.

K. I. alkalmi munkavállaló a szárító rédlerpályájának tetején, annak 4,5 méteres magasságában végzett kábelkötegelési tevékenységet úgy, hogy leesés elleni műszaki védelemről nem gondoskodtak. A munkavállaló nem használt egyéni védőeszközt sem

leesés ellen, ami egyébként is hiányzott a munkavégzés helyszínén. Cz. S. villanyszerelő egyéni vállalkozó a fenti munkaterületet New Holland LM-430 típusú rakodógép felemelt gabonakanalában guggolva közelítette meg.

Hat fő munkavállaló csatorna akna elhelyezését végezte az oldalfalba kialakított három oldalról függőleges földfallal határolt 3,5 méter mély munkagödörben. A munkagödör dúcolatlan kialakítású volt, valamint az aljzata nyílt víztartású volt, a munkavállalók a gép hatókörében tartózkodtak. Az építésvezető nyilatkozata szerint talajmechanikai vizsgálatokat sem végeztek.

A mezőgazdasági traktor nem rendelkezett kardántengely védőburkolattal a kardántengely teljes hosszán. A mezőgazdasági traktor szippantó kocsival volt kardántengely segítségével összekapcsolva.

A nagyműhelyben, illetve az autóvillamossági műhelyben, üdítős üvegben olajat tároltak.

Szennyvíztisztító telep építés-kivitelezési munkaterületén a földtömörítés során a kisgépkészítő munkavállaló rezgéscsillapító védőkesztyűt és hallásvédő eszközt nem viselt, ez a munkaterületen nem volt biztosítva, így jelentős volt a foglalkozási megbetegedések (zajártalom, kéz-kar rezgés okozta megbetegedések) kialakulásának kockázata.

1.2.4 A főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzésekről

A főmunkaidőn kívüli ellenőrzések jellemző nagyobb csoportjait képezi, hogy a felügyelők az ellenőrzést – a fellelt problémák súlyára tekintettel – gyakran csak munkaidőn túl tudják befejezni.

A Kikelet 2. célvizsgálat keretében tartott éjszakai ellenőrzések alkalmával pékségeket ellenőriztünk. Ezek tapasztalata hogy, a hiányosságok nem különböznek a munkaidőben ellenőrzött munkaterületekhez képest, de a védőeszköz biztosítást/használatot „lazábban” kezelik.

1.2.5 Foglalkozási megbetegedések és munkabalesetek adatai

Munkaegészségügy

A 2009. év I. félévében a munkavédelmi hatóság összesen **176 foglalkozási megbetegedés gyanúját és 35 fokozott expozíciós esetet** vizsgált az alábbi területi megoszlásban.

A 2009. év I. félévében (2009.01.01-től 2009.06.30-ig) kivizsgált foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek száma

	Nyugat- dunántúli Régió	Közép- dunántúli Régió	Dél- dunántúli Régió	Közép- mo.-i Régió	Észak- mo.-i Régió	Észak- alföldi Régió	Dél- alföldi Régió	Összesen
Foglalkozási megbetegedések száma (esetszám)	6	16	85	29	29	3	8	176
Fokozott expozíciós esetek száma	4	4	7	4	7	9	0	35

A vonatkozó előírások szerint az észlelő orvos (pl. háziorvos, foglalkozás-egészségügyi orvos, kórházi orvos stb.) köteles bejelenteni a foglalkozási megbetegedést vagy annak gyanúját a munkavédelmi hatóságnak, illetve a foglalkozás-egészségügyi orvos az időszakos orvosi alkalmassági vizsgálatok során észlelt ún. fokozott expozíciós eseteket. A hatóság ezeket kivizsgálja és feltárja a munkavégzéssel, munkakörülményekkel járó, a bejelentés tárgyát jelentő betegség, illetve fokozott expozíció kialakulása szempontjából közrejátszó (kóroki) tényezőket, esetleges munkáltatói mulasztásokat, és intézkedik a hasonló esetek megelőzése érdekében.

Munkabaleseti adatok

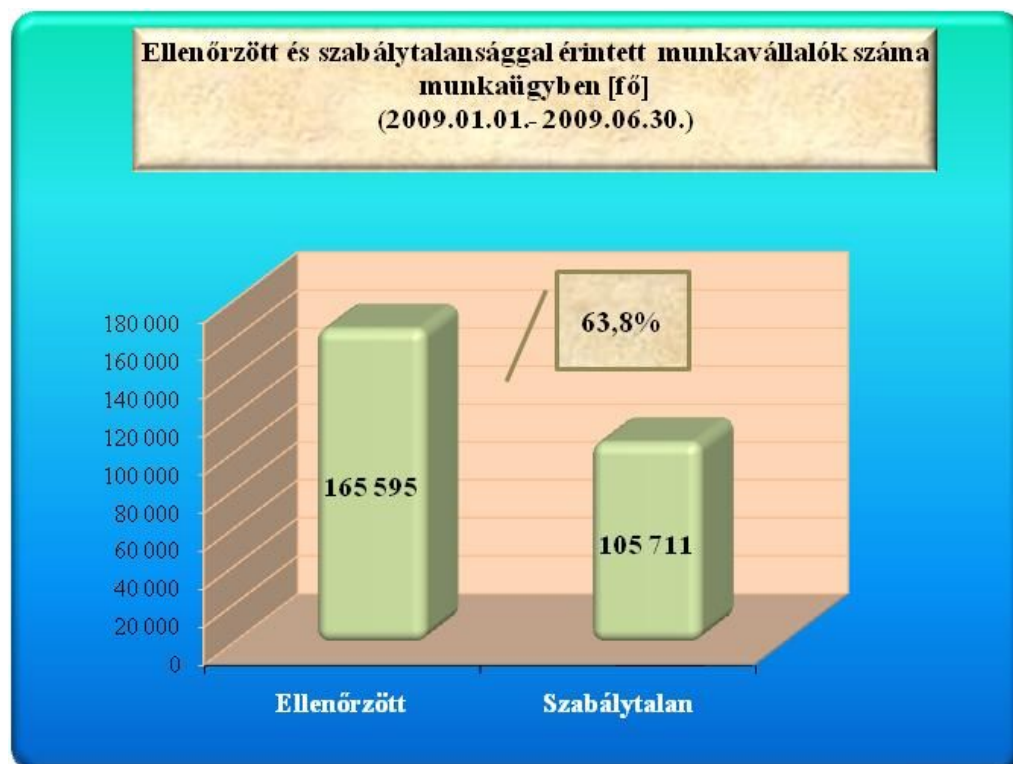
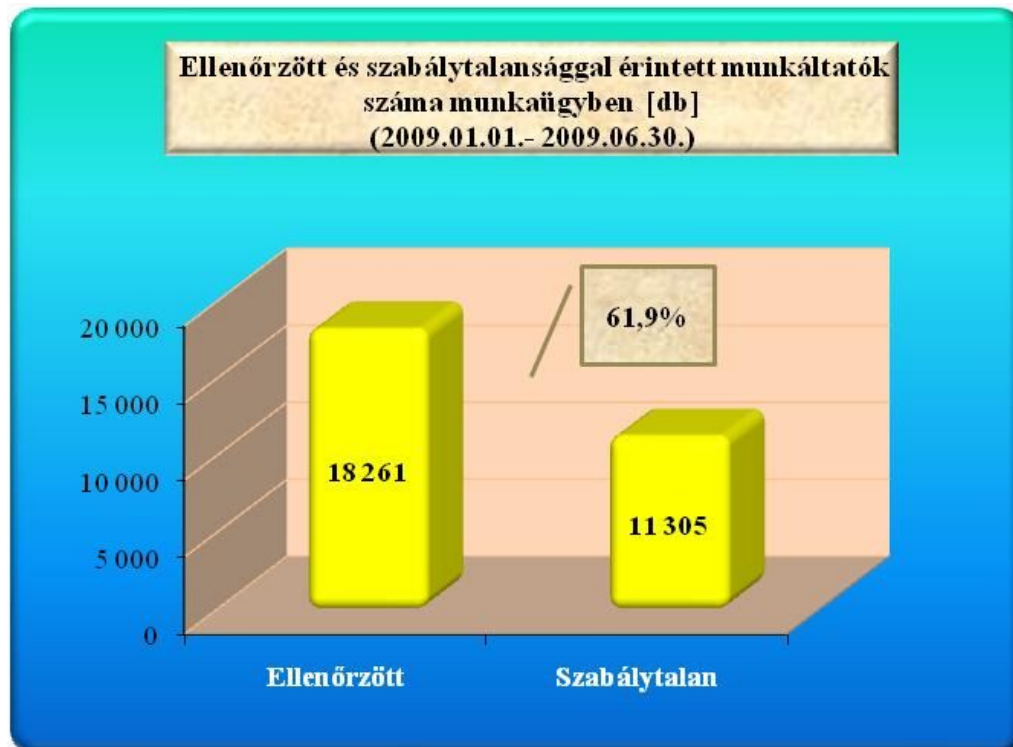
Az OMMF által vezetett munkabaleseti nyilvántartás 2009. február 1. és 2009. június 30. között rögzített adatai alapján, **5 953 munkabaleset bekövetkezését jelentették a munkáltatók** (3 napon túl gyógyuló). A bejelentett események közül súlyos kimenetelű (Mvt. 87.§ 3.) 68 baleset volt, ebből **44 halálos, 8** súlyos csonkulásos.

1.3. A MUNKAÜGYI ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI

2009. január-június hónapokban a munkaügyi hatóság **18 261 munkáltatót** ellenőrzött. A vizsgálatok a **munkáltatók több mint 61,9%-ánál találtak munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzésbe vont **munkavállalók** (165 595 fő) **63,8%-át érintették**. E jogsértési arányok megközelítőleg megegyeznek a tavalyi év hasonló időszakában tapasztaltakkal.

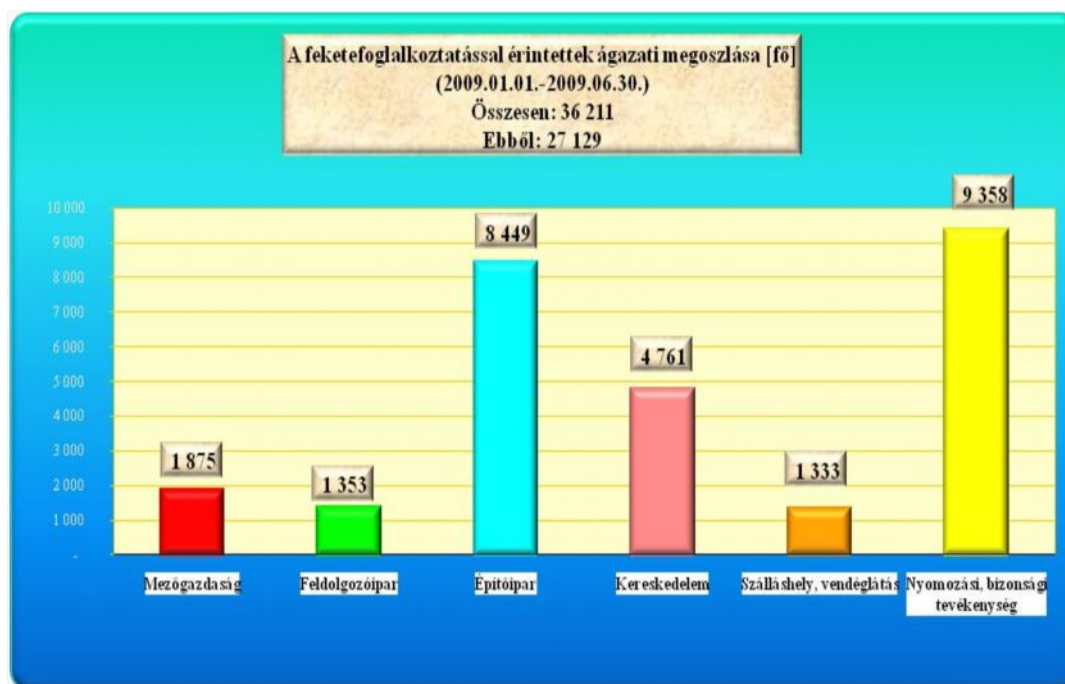
Amellett, hogy a szabálytalan munkajogi gyakorlatot folytató munkáltatók aránya évek óta változatlanul tűnik, az egyes jogsértések megoszlása – a következetes ellenőrzéseknek is köszönhetően – átrendeződni látszik.

Kétségtelen tény, hogy még mindig a **feketefoglalkoztatás** a legjellemzőbb szabálytalanság, de 2009. első félévének végére ez a szabályszegés **az összes munkaügyi jogsértésnek** már csak az $\frac{1}{3}$ -át (34%) teszi ki. A tavalyi év hasonló időszakában ez arány még – a korábbi évekhez képest is növekvő tendenciát mutatva - 40% volt.

A munkaszerződés és bejelentés nélküli foglalkoztatás **gazdasági megoszlása** – az első negyedévben tapasztaltakhoz hasonlóan – a második negyedév végére is azt a képet mutatja, hogy már nem az **építőipar** vállalkozásai követik el a bejelentés elmulasztása terén a legtöbb visszaélést. Annak ellenére, hogy a vizsgálatok harmadát – a korábbi évekhez hasonlóan - ebben az ágazatban tartották a felügyelők, **a feketefoglalkoztatással érintettek alig negyede (23%)** esett az építőipari vállalkozásokra. 2008. első hat hónapjában ez az arány még 25% volt.

A **feldolgozóiparban** még az építőiparnál is nagyobb arányban **csökkent a bejelentés nélkül foglalkoztatottak aránya**. Az ellenőrzések – változatlanul - 8%-os aránya mellett a feketén dolgozó munkavállalók közül már csak 5% volt megtalálható ebben az ágazatban, míg tavaly január-júniusban ez az arány 8% volt.

A feldolgozóiparhoz hasonlóan alakult a **nyomozás, biztonsági tevékenységet** ellátó munkáltatók ellenőrzési aránya, de a jogkövető foglalkoztatási gyakorlat e munkáltatói körben még tovább romlott. Ez az ágazat tartotta el 2008. első félévében a feltárt feketemunkások 10%-át, **2009. január-júniusra a bejelentés nélküli foglalkoztatás elérte a 26%-os részesedést**, ezzel a bejelentés nélküli munkavégzés itt ölti a legnagyobb méreteket, hasonlóan az első három hónapban tapasztaltakhoz.

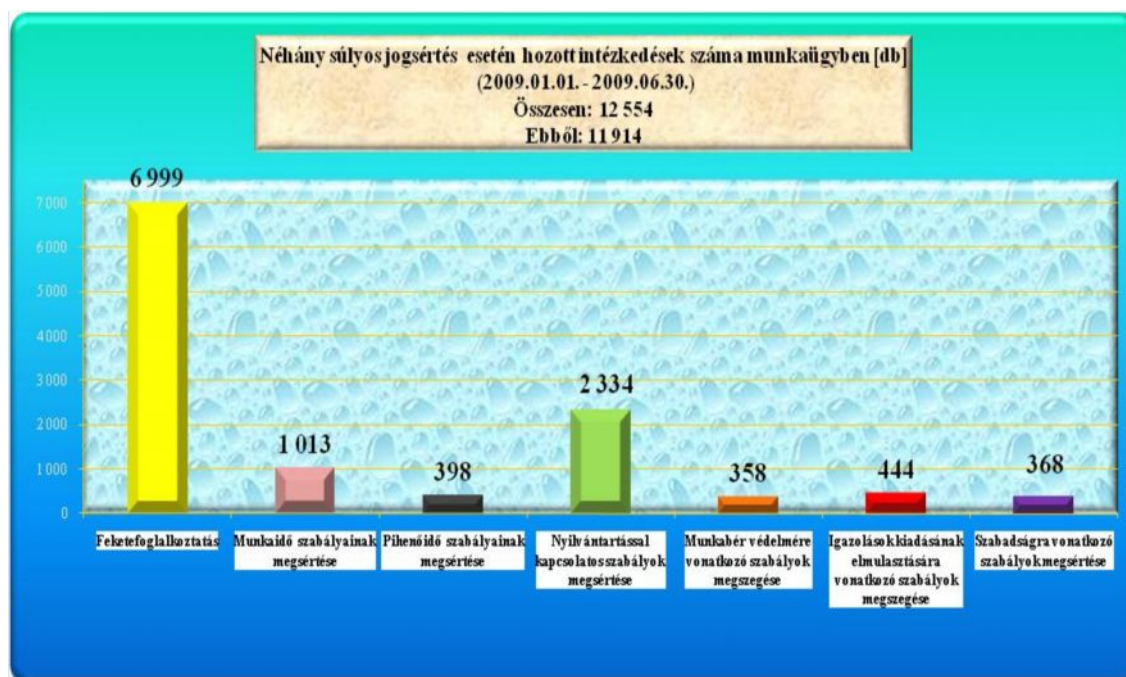
Az előző ágazat munkáltatóihoz hasonlóan **a kereskedelmi vállalkozások esetében is változatlan a romló tendencia a jogkövető munkáltatói magatartás terén**. Tavaly és 2009. első félévében is a vizsgálatok közül minden ötödik a kereskedelmi ágazatra esett, a hasonló ellenőrzési szám mellett ugyanakkor **megkétszereződött a bejelentés nélküli foglalkoztatással érintettek aránya**. 2008. első félévében 4-5% volt a kereskedelemre eső feketemunkások száma, míg az idén június végére ez az arány elérte a 13%-ot.

Ezzel szemben a **vendéglátásban** a 2008. első félévében tapasztaltakhoz képest jelentős a javulás, figyelemmel arra, hogy a bejelentés nélküli foglalkoztatás 4%-ban érinti ezt az ágazatot 2009. első félévének végére, 2008. június végére ez az arány még 17% volt.

Az egyéb munkaügyi szabálytalanságok közül kiemelendő **a munkaidő és pihenőidő szabályainak megszegése, a munkaidő-nyilvántartás vezetésével, bérelszámolások és szabadság kiadásával kapcsolatos munkáltatói mulasztások.**

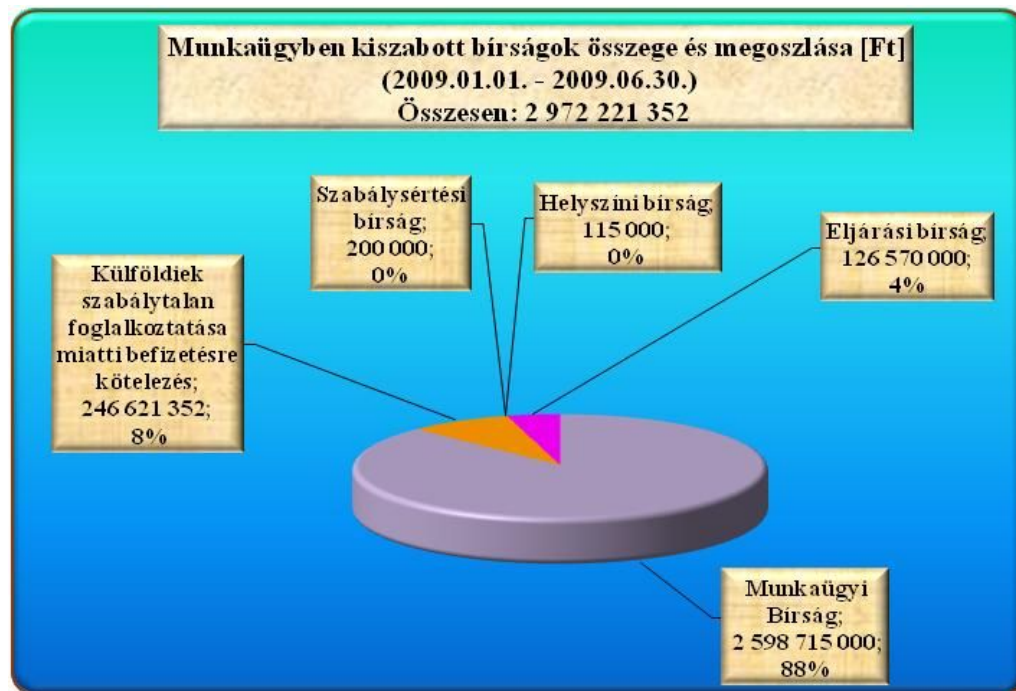
A hivatkozott jogsértések kiemelkedő arányban lelhetők fel a feldolgozóipari és a kereskedelem területén működő munkáltatók körében.

A rendkívüli munkavégzéssel összefüggő visszaélések tipikus ágazata a – a fenti két ágazaton kívül – a vagyonvédelem.

A 2009. első félévében feltárt jogsértéseket elkövető **11 305 munkáltató** közül **5090 vállalkozással szemben** alkalmazott az OMMF **munkaügyi bírságot**, összesen **2 598 715 000 Ft összegben**. A felügyelőségek pénzfizetési kötelezettséggel nem járó figyelemfelhívással éltek közel 4000 esetben, hasonlóan a 2008. első félévéhez.

A munkaügyi bírság és a figyelemfelhívás számának e kiegyensúlyozottabb aránya várhatóan eltolódik az év végére, tekintettel arra, hogy a munkaügyi bírság kiszabása - 2009. június 1-je után indult eljárásokban - számos munkaügyi jogsértés esetén – mérlegelési lehetőség biztosítása nélkül - kötelezővé vált.

A gazdasági válság hatása egyre inkább érződik a munkaügyi ellenőrzések tapasztalatai alapján is. A nagyobb munkáltatók, amelyek megrendelésre dolgoznak, a munkavállalók egy részét elküldik, szükség esetén AM könyvvvel veszik őket vissza. Vannak olyan vállalkozások is, amelyeket a válság nem, vagy csak kevésbé érintett, de azok szívesen hivatkoznak a válságra, mint a jogsértés indokára.

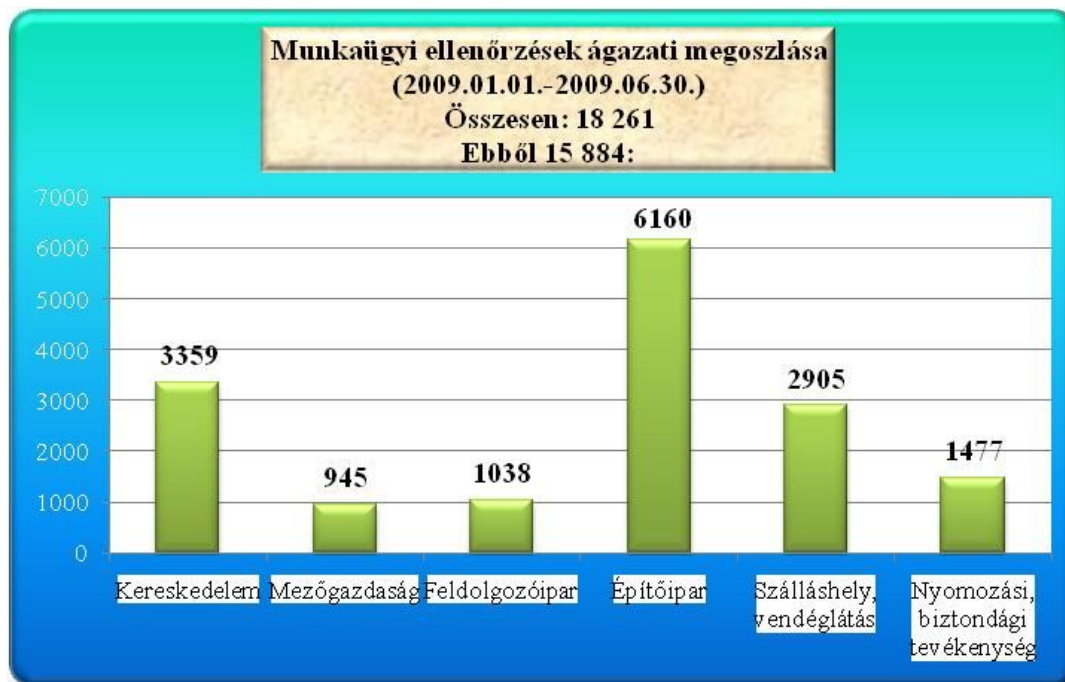
Elsősorban a multinacionális cégeknél fellelhetőek a **szabadság kiadásával** kapcsolatban a nem teljes mértékben rendeltetésszerű joggyakorlás jelei is. Előfordult, hogy a kényszer leállások miatt, hogy már tavaly elkezdtek kiadni a 2009. évi szabadságot, illetve az év elején egyes esetekben fizetés nélküli szabadságot írtak ki a leállás idejére.

A gazdasági válság hatásaként értékelhető, hogy megnőtt a **munkabér kifizetésének**, illetve az **igazolások kiadásának elmulasztásával** kapcsolatos munkavállalói **bejelentések**, panaszok száma is.

Egyre általánosabb tapasztalat az is, hogy a munkavállalók az ellenőrzés helyszínéről elszaladnak, igazolvány hiányában hamis személyi adatokat mondanak be. A hatóságot tudatosan félrevezetik, akadályozzák az ellenőrzés lefolytatását.

1.3.1 Kiemelt ágazatok

a) Építőipar

2009. első félévében a munkaügyi ellenőrzések harmada ebben az ágazatban volt [6160 db]. A gazdasági válság következtében **csökkent a nagyberuházások száma**, így az egyébként szabályosan működő vállalkozások is egyre kevesebb munkához jutnak. Egyrészt az előzőek miatt összességében **csökkent a feltárt feketemunkások száma** ebben az ágazatban, másrészt viszont az utóbbi évek következtében kiemelt számú ellenőrzésnek is köszönhetően jelentősen javulni látszik a jogkövető foglalkoztatási gyakorlat.

A továbbra is épülő ipari létesítmények esetében megfigyelhető az alvállalkozói lánc zsugorodása, a generálkivitelező egyre több saját emberrel vonul fel az építési területre, foglalkoztatásuk általában szabályos.

Tendenciaként jelent meg az egyébként szabályosan foglalkoztatók kisebb-nagyobb hétvégi szabálytalansága. Sok esetben találkoztak a felügyelők olyan foglalkoztatóval, aki a rendes munkaidőben megtartott ellenőrzések során szabályosan foglalkoztatta a munkavállalókat, azonban a hétvégeken ugyanazon a területen feketemunkásokat alkalmazott. Ennek indokaként egyszerűen a gazdasági válságot hozzák fel, ami nem mindig áll ok-okozati összefüggésben a szabálytalansággal. Kijelenthető tehát, hogy a jellemzően szabályosan foglalkoztató cégek is belemennek sokszor olyan, látszólag nem is „szükséges” szabálytalanságba, aminek okaként a gazdasági válságot általánosságban jelölik meg, de konkrét okra (szűkös átadási határidő, építőanyag érkezése, másik csoporthoz való igazodás) nem hivatkoznak.

Ugyancsak a következetes ellenőrzéseknek köszönhetően a munkáltatók egyre kevésbé kockáztatják a rádiózható tintás tollak használatát.

A tapasztalatok szerint ugyanakkor sok munkáltató tölti ki úgy az AM könyveket, hogy a munkavégzés napját halványan írják be, így aztán a következő napot ugyanabba a sorba tudják kitölteni.

b) Mezőgazdaság

A mezőgazdaság ellenőrzése várhatóan a nyári időszakban növekszik, az első félévben a vizsgálatok 5%-a esett erre az ágazatra (945 db).

A mezőgazdaság területén is egyre jellemzőbb a **telefonos riasztólánc kiépítése**. Azokon a területeken, ahol egyszerre több foglalkoztató is jelen van, általában csak az első ellenőrzési hullám vezet eredményre, azok, akik kimaradnak ebből, beszüntetik az aznapi munkavégzést és elhagyják a területet.

A visszaélések mértékének szemléltetéséül az észak-magyarországi terület jelezte, hogy 2009. május 8-án Boldogkőváralja-Arka külterületen található gyümölcsösben (barack-ritkítás) két munkáltató összesen 101 munkavállalóját érintően tartottak vizsgálatot. Egy Kft. 60 főt foglalkoztatott a helyszínen, az AM könyvet bemutatni nem tudták, hivatkozva arra, hogy azok a cég könyvelőjénél vannak. A másik egyéni vállalkozó munkáltató 41 főt foglalkoztatott, az AM könyveket bemutatták, de az ellenőrzés napjára bejegyzés nem történt (az egyéni vállalkozó két nappal az ellenőrzés előtt váltotta ki az egyéni vállalkozói igazolványt).

2009. május 27-én Füzesabony külterületén egy bt. foglalkoztatásában álló 59 munkavállaló szóbeli megállapodás alapján napraforgót kapált. A munkáltató szándéka AM könyvvel történő foglalkoztatásra irányult, azonban 24 munkavállaló nem rendelkezett AM könyvvel, 27 munkavállaló AM könyvét nem tartotta az ellenőrzés helyszínén – az ellenőrzés során nem tudták bemutatni azokat a felügyelőknek – és további 8 munkavállaló ugyan bemutatta AM könyvét, de azok bejegyzést a munkavégzés napjára nem tartalmaztak.

c) Kereskedelem és vendéglátás

A kiemelt társhatósági akcióellenőrzések miatt is a vizsgálatok több mint egyharmada (6264 db) esett erre a két ágazatra.

Kiemelt jogsértés ezekben az ágazatokban a **munkaidő-nyilvántartás hiánya**, a valótlan és a kettős nyilvántartás vezetése. Több esetben előfordult, hogy a munkáltató a helyszíni ellenőrzés során lefényképezett jelenléti ívekhez képest más adattartalmú munkaidő-nyilvántartást mutatott be, sőt a helyszíni ellenőrzés során tanúként meghallgatott munkavállalók a bemutatott jelenléti ívek szerint az ellenőrzés napján nem is dolgoztak, pihenőnapon voltak. Gyakori hiányosság az **éjszakai bérpótlék megfizetésének elmaradása**, valamint a munkaszüneti napon történő munkavégzés ellentételezésének elmaradása is.

Jellemző, hogy alkalmi munkavállalói könyvvvel minden szabálytalanul foglalkoztatott munkavállaló rendelkezik, azonban azt vagy „elfelejtették” kitölteni vagy elkezdték kitölteni, a dátum bejegyzése mégis elmaradt. Feketefoglalkoztatás jellemzően itt is az alkalmi munkavállalók körében fordul elő.

A kereskedelem, vendéglátás területén az ellenőrzött munkáltatók az eljárás során többnyire együttműködnek, a hatóságok állandó jelenétét megszokták.

d) Nyomozási és biztonsági tevékenység

Az ellenőrzések 8%-a érintette ezt az ágazatot (1477 db). A munkaszerződés és bejelentés nélküli foglalkoztatás, a teljes munkaidő részmunkaidős bejelentés mellett a személy- és vagyonőr tevékenységet ellátó munkavállalók esetén rendkívül gyakori. Az ügyek többsége elhúzódik, mert a munkáltatók ellenőrzéshez való hozzáállása továbbra sem javult. A hatóság munkáját akadályozzák, a hivatalos eljáráshoz az ellenőrzési helyszíneken nem tanúsítanak megfelelő magatartást. A kért dokumentumokat nem mutatják be, idézéseken nem jelennek meg, az eljárást befejezését késleltetik.

A szabálytalanságok magas arányát a **végtelen hosszúságú alvállalkozói láncolatok** – és így a nyomott vállalási díjak – indokolják. A bonyolult alvállalkozási hálózatok feltérképezése az ügymenetet is jelentősen lassítja.

A **fekete foglalkoztatás minden formája jellemző:** írásos munkaszerződés vagy bejelentés nélküli foglalkoztatás, színlelt szerződéssel vagy kitöltetlen alkalmi munkavállalói könyvvvel való foglalkoztatás. Az alkalmi munkavállalói könyvet nem töltik ki; munkaszerződést bemutatnak ugyan, de egy munkavállaló sincs bejelentve, vagy részmunkaidőre történt a bejelentés teljes munkaidős foglalkoztatás esetén.

1.3.2 Feketemunka - utóellenőrzés

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint a feketefoglalkoztatás leplezésére a legjellemzőbb módszer az AM könyvvvel történő jogsértő foglalkoztatás. A munkavállalók nem egyszer jegyzőkönyvön kívül elmondják, hogy folyamatosan dolgoznak a munkáltató részére, szó sincs alkalmi munkavégzésről s a foglalkoztató jobb esetben 4-5 bejegyzést tesz havonta az AM könyvekbe.

A felügyelőknek sokszor csak arra van lehetőségük, hogy megpróbálják megakadályozni az ellenőrzés során a dátum kitöltését, a foglalkoztatók fennhangon jelzik, hogy a felügyelőség vegye figyelembe, hogy ő alapjában véve szabályosan foglalkoztat alkalmi munkavállalókat.

Az AM könyves negatív tapasztalatok ellenére számos olyan munkáltató is van, amely már a munkaügyi eljárás folyamán, a határozathozatal előtt eleget tesz a bejelentési kötelezettségének. Ugyanakkor az sem ritka, hogy ha van is munkaszerződés vagy bejelentés, az nem a tényleges munkába állás napjához igazodik.

Az utóellenőrzések során többször tapasztalják a felügyelők, hogy a munkáltató adószámát az adóhatóság visszavonta, vagy a társaság felszámolás alatt van, a felszámoló a cég irataival nem rendelkezik, azt a korábbi tulajdonos nem bocsátotta a felszámoló

rendelkezésre, a felszámoló az érintett – a munkaügyi határozat alapján bejelentési kötelezettség alá eső – munkavállaló bejelentéshez szükséges adatait nem ismeri.

1.3.3 Rendkívüli munkavégzés, szabadság ellenőrzése

E szabálytalanságok fele a feldolgozóipari, a kereskedelmi, illetve a vagyonvédelmi ágazatban érhető tetten.

Rendkívüli munkavégzéssel kapcsolatban gyakran tapasztalható a kereskedelem területén, hogy szombat-vasárnapra nincs rendes munkaidőben beosztott munkavállaló; a rendkívüli munkavégzés intézményét a munkáltatók nem a rendeltetésének megfelelően alkalmazzák.

A nyári szabadságolási időszakra jellemző az a gyakorlat, hogy a munkaidő-nyilvántartás szerint a munkavállaló szabadságon van, azonban a megjelölt időszakban valójában ténylegesen munkát végez. Sok esetben ez nem a munkáltató kezdeményezésére van így, a munkavállalók többsége egybehangzóan állítja, hogy ezt ők maguk kérik, mivel jóval nagyobb szükségük van a munkáltató által erre az esetre adott többletjuttatásra, mint a szabadidőre. Ez nem jellemző a kisebb településeken, ahol alkalmi jellegű mezőgazdasági munkát is tud a munkavállaló végezni, így a szabadságát ezzel tölti.

1.3.4 Főmunkaidőn kívül végzett ellenőrzések

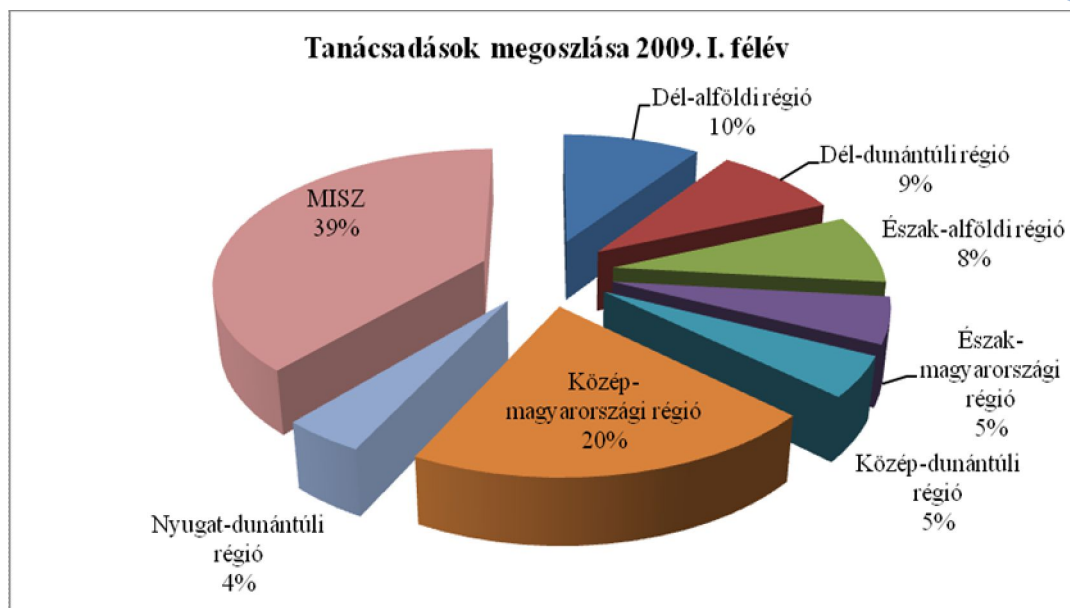
A felügyelők az ellenőrzések hatékonysága, súlyos jogsértések feltárása, az ellenőrzések visszatartó erejének növelése, a jogkövető magatartás kikényszerítése érdekében rendszeresen végeztek ellenőrzéseket a rendes napi munkaidőn felül. A tapasztalatok alapján a hétvégeken, ünnepnapokon és éjszaka végzett felügyelői munka célravezetőnek bizonyult. A Kikelet akció keretében is a legtöbb hétvégén és ünnepnapon, illetve az éjszakai órákban is folytattak ellenőrzést a felügyelők.

2. MUNKAVÉDELMI TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT

A munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat munkatársaihoz 2009. I. félévében összesen 9372 megkeresés érkezett. A régiókban tevékenykedő munkavédelmi felügyelő tanácsadókhöz 5760 esetben fordultak információért, míg a telefonos Munkavédelmi Információs Szolgálatot 3612 esetben vették igénybe az érdeklődők.

A szakmai osztályhoz egyre nagyobb számban érkeznek írásos (elektronikus illetve papír alapú) megkeresések is.

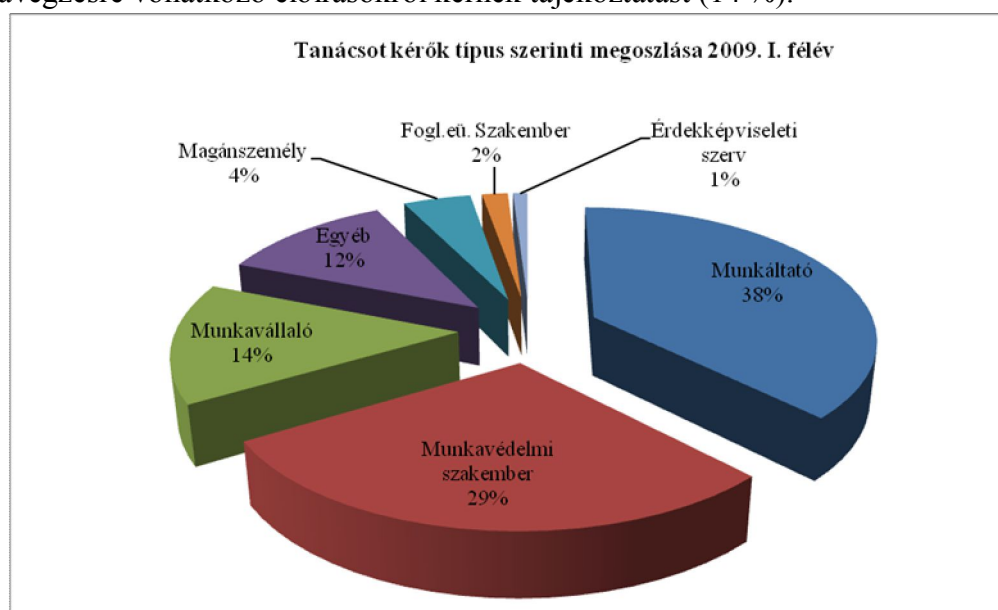
A munkavédelmi felügyelő tanácsadókhöz érkezett kérdések százalékos megoszlást az alábbi diagram mutatja.

A régiók közül a legeredményesebb a Közép-magyarországi régió, (20 %) jelentős teljesítmény nyújtott a Dél-alföldi (10 %), a Dél dunántúli (9 %), és az Észak-alföldi (8 %) régió, míg közel azonos szinten tevékenykedett az Észak-magyarországi (5 %), a Közép-dunántúli (5 %) és a Nyugat-dunántúli (4 %) régió.

A Tanácsadó Szolgálat munkatársai - az önként közölt jellemzők alapján, az anonimitást is figyelembe véve - 2009 I. féléve során a legnagyobb számban vállalkozások munkáltatóinak (38 %) nyújtottak segítséget munkabiztonsági, munkaegészségügyi problémáik megoldásához.

Az érdeklődők következő nagy csoportját képezik a munka világában fontos szerepet betöltő munkavédelmi szakemberek (29 %). Illetve egyre növekvő számban fordulnak információért a munkavállalók is, akik az egészséget nem veszélyeztető és a biztonságos munkavégzésre vonatkozó előírásokról kérnek tájékoztatást (14 %).

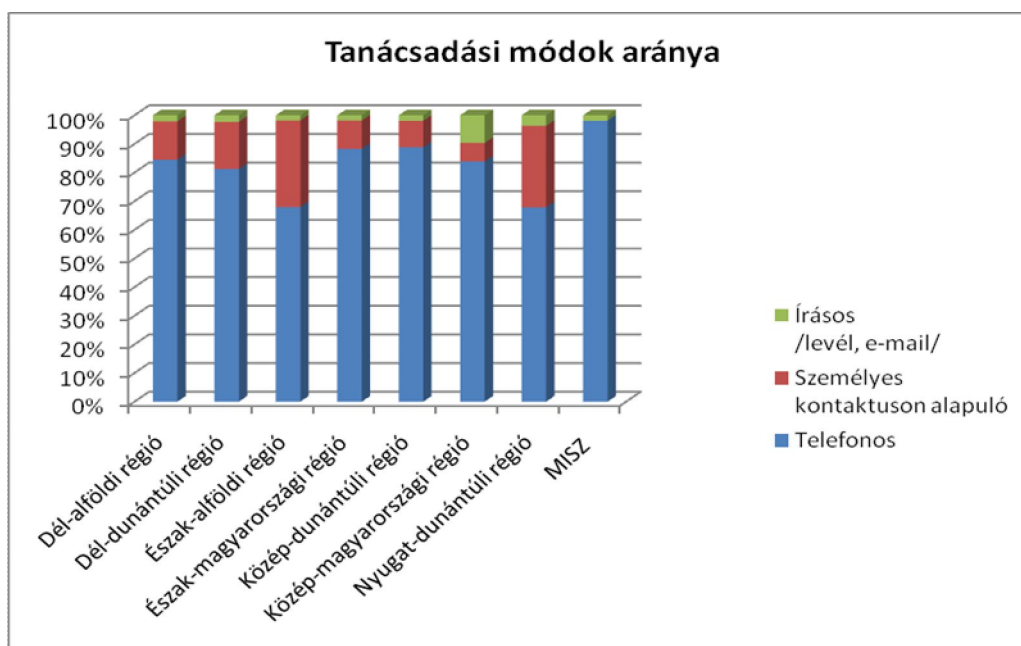

Az egyes tanácsadási módokat tekintve, a Szolgálathoz telefonon, személyesen és írásban (elektronikus, illetve papír alapú megkeresés) fordulhatnak az érdeklődők

Régiók	Tanácsadási módok [db]		
	Telefonos	Személyes kontaktuson alapuló	Írásos /levél, e-mail/
Dél-alföldi régió	728	167	15
Dél-dunántúli régió	645	157	27
Észak-alföldi régió	534	219	11
Észak-magyarországi régió	412	82	14
Közép-dunántúli régió	302	132	9
Közép-magyarországi régió	1606	155	160
Nyugat-dunántúli régió	235	131	19
MISZ	3562	0	0
Szakmai osztály	-	-	50
összesen	8024	1043	305

A jogszabályi elvárások és a munkáltatói igények megfeleltetésének legalkalmasabb módja a személyes kontaktuson alapuló tanácsadás. A legnagyobb számban, az Észak-alföldi régióban (219) nyújtottak ilyen módon segítséget a Szolgálat munkatársai. A Dél-Alföldön 167, a Dél-Dunántúlon 157, és Közép-Magyarországon 155 személyes tanácsadásra került már sor az első félévben, amelynek keretében nagy szerepet kapott a Szolgálatot bemutató (népszerűsítő) tevékenységünk is.

Az egyes tanácsadási módok régiókon belüli arányát az alábbi diagram mutatja be.

A tanácsadások irányultság szerinti megoszlása alapján:

- A legtöbb megkeresés a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok bejelentési kötelezettségének tárgykörére vonatkozott.
- Az egészséget nem veszélyeztető és a biztonságos munkavégzés személyi feltételeihez kapcsolódó kérdéskörökben szintén jelentős számú volt az érdeklődés. Például sokan érdeklődtek az építőgépkézelő munkakörök képesítéshez kötéséről és az építőgépkézelők képzéséről szóló, 6/1980.(I.25.) ÉVM-KPM együttes rendelet (hatálytalan 2009. 01.01.) hiányában, az átmeneti időszakban követendő gyakorlati megoldások felől.
- A munkáltatók általi munkabiztonsági szaktevékenységhez kötött feladatok ellátása iránt is sokan érdeklődtek.
- A kérdések fontossági sorrendjét tekintve, az első harmadban foglaltak helyet a munkaeszközök minimális biztonsági követelményeire, a munkahely, a munkakörnyezet állapotára vonatkozó kérdéskörök.
- Közel azonos szintű érdeklődés mutatkozott a munkabalesetek értelmezésével, bejelentésével és a kockázatértékeléssel kapcsolatban, valamint az egyéni védőeszközök juttatásának, kiválasztásának munkáltatói kötelezettségeit illetően.
- A munkaegészségügy tárgykörébe tartozó kóroki tényezőkkel kapcsolatos kérdések összességüket és nagyságrendjüket tekintve közel azonos számban fordultak elő, mint a munkaeszközökhöz kapcsolható megkeresések.

